

Dk. Ted Hildebrandt, Historia ya OT, Lit., na Theolojia, Hotuba ya 10

© 2020, Dk. Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Ted Hildebrandt anayefundisha Historia ya Agano la Kale, Fasihi na Theolojia, Mhadhara wa 10 juu ya kumalizika kwa hadithi za Yakobo pamoja na utangulizi na hitimisho la simulizi la Yusufu linalohitimisha kitabu cha Mwanzo.

A. Jaribio na Muhtasari wa Mtihani [0:00-2:58]

Darasa hebu tuje kuagiza. Tuna nyenzo nyingi za kufunika leo. Tutaenda kwa ndoano au kwa kumaliza Mwanzo leo. Kwa hivyo tuna mambo mengi ya kufunika leo. Nyinyi mnafanyia kazi Nambari wiki hii katika makala na kitabu cha Hesabu. Tutakuwa na jaribio siku ya Alhamisi. Alhamisi inayofuata, wiki moja kutoka Alhamisi, tunafanya mtihani wetu mkubwa wa kwanza. Mitihani imekwisha yale ambayo tumeshughulikia darasani. Kuna miongozo ya zamani ya kusoma mkondoni ikiwa una nia ya hiyo. Nitatoa kuanzia Alhamisi usiku/Ijumaa asubuhi mwongozo mpya wa masomo kutoka Ijumaa asubuhi ya wiki hii. Lakini ikiwa unataka kuangalia zile za zamani, kuna mengi ambayo ni sawa. Sasa Kyle ana tangazo hapa kuhusu vipindi vya ukaguzi wa mtihani. Kyle Lincoln...

Wacha tufungue kwa neno la maombi na kisha tutashuka katika kile tunachozungumza leo. Wacha tuanze: *Baba, tunakushukuru tena kwa fursa hii ya kuangalia neno lako. Tunakushukuru kwa wazee wakuu: Ibrahimu, Isaka na Yakobo; na kwa mambo mengi tunaweza kujifunza kutoka kwa maisha yao na pia kwamba tunaweza kujifunza juu yako kwa kutazama jinsi ulivyoshirikiana na watu hawa, ambao wote walikuwa na shida, lakini wote ulishughulika nao na uliwajali. Tunakushukuru kwamba haujakata tamaa juu yetu kwamba hata tunapokuwa na shida kwamba unatujali na unatupenda kama inavyoonyeshwa katika upendo wa mwanao, Yesu Kristo, na ni kwa jina lake tunaomba, Amina.*

B. Yakobo anapata haki ya mzaliwa wa kwanza: Kitoweo

Nyekundu [2:59-4:27]

Mara ya mwisho tulikuwa tunazungumza juu ya udanganyifu wa Isaka na Yakobo na mama yake Rebeka walikuwa wamekazwa, na Isaka na Esau walikuwa wamebana. Isaka anamwambia mwanawe Esau, "nenda nje unipatie mchezo ninaoupenda. Choma kama wanavyofanya huko Tennessee." Kisha mama ya Yakobo anasikia hilo na anamvuta Jacob kando. Anasema, "Hei, tutaingia na kumdanganya." Yakobo anaibiwa na vitu hivi vya nywele za mbuzi na anaingia na kumdanganya baba yake ambaye ni kipofu. Baba yake anamshika na hatambui kuwa ni mtoto mbaya. Kwa hivyo anambariki Yakobo. Esau anaingia na kusema, "Baba, una baraka moja tu na kaka yangu alininyang'anya." Isaka anaonekana kujua kwamba amefanya makosa na anasema Yakobo anapaswa kupata baraka. Isaka anamwambia Esau, "baraka inahitaji kukaa kwa Yakobo, nitakupa baraka lakini wewe utamtumikia ndugu yako." Kwa hivyo una udanganyifu huu wa Isaka na upendeleo huu wa wazazi, baba akipendelea mmoja na mama mwingine, na kusababisha ushindani huu wa ndugu na kusababisha uwongo wa Yakobo, udanganyifu wake. Jina la Yakobo linasikika kama "udanganyifu," au "mponya mnyakuaji." Mshika kisigino njiani kutoka tumboni, lakini Kiebrania pia kinasikika kama "mdanganyifu." Sio kutoka kwa mzizi wa moja kwa moja lakini inasikika kama "mdanganyifu." Kwa hivyo Yakobo anamdanganya baba yake, ambayo kwa kweli ni jambo baya, akitafuta nguvu ya neno la baba.

C. Matokeo ya udanganyifu wa Isaka [4:28-10:09]

Sasa, ninachotaka kupendekeza ni wakati Yakobo anamdanganya baba yake na kuepukana nayo kwa kusema, je, uwongo wa Yakobo una matokeo? Ina matokeo kwa Isaka kwa sababu mtu huyu ni mzee kipofu. Sasa anatambua kila mtu kwamba anapaswa kuwa na uwezo wa kuamini kuwa hawezi, hata familia yake mwenyewe! Je, anaweza kumwamini mkewe? Mkewe amemsaliti, mtoto wake amemsaliti, na kwa hivyo sasa yeye ni mzee kipofu anayetambua kuwa

hawezi kumwamini mtu yeyote aliye karibu naye. Kwa hivyo Isaka, inasema, alikuwa akitetemeka. Yeye ni mzee kipofu na sasa ameachwa bila mtu wa kumwamini. Ni nini hufanyika kwa sababu ya uwongo dhidi ya Esau? Esau anaanza kupanga njama, akisema, "Baba atakapokufa, nitamuua Yakobo." Ataiacha iende hadi baba afe, lakini mara tu baba atakapokufa, "Nitamua." Kwa njia, Je, Esau ndiye aina ya mtu ambaye angefanya kitu kama hicho? Esau alikuwa mwindaji, ambaye hutoka na kuua wanyama, na Esau angefanya kitu kama hicho. Kwa hivyo Esau anaanza kupanga njama ya kifo cha ndugu yake Sasa Rebeka pia alikuwa kwenye uwongo, Rebeka alikuwa mke wa Isaka na matokeo ya Rivkah, au Rebeka ni mtoto wake kipenzi ataondoka kwa miaka 20 na amebaki na nani? Binti-mkwe wake. Esau alikuwa ameo wanawake wawili wa Kihiti na Rebeka hawezi kuwavumilia wanawake hawa. Umewahi kuona mama mkwe na binti-mkwe, je, hilo ni tatizo? Kuna kila aina ya mivutano huko ambayo inaweza kutokea. Una uaminifu kwa mwana. Je, mwana ni mwaminifu kwa mama yake au mtoto ni mwaminifu kwa mke wake? Kwa hivyo unapata aina hii ya uaminifu unaokinza kwa mwana/mume. Kwa njia, mara nyingi nimesema unapokuwa nje kutafuta mtu mzuri, ni moja wapo ya mambo unayopaswa kutafuta ni jinsi mtu huyo anavyomtendea mama yake? Jinsi mvulana anavyomtendea mama yake, hiyo ni muhimu. Rebeka hawezi kustahimili wake za Esau. Jacob lazima aondoke kwa miaka 20. Atakimbilia Harani kaskazini mwa Mesopotamia. Hataona familia yake kwa miaka 20, hata huduma yake ya mtandao itakatwa. Hakutakuwa na uhusiano na familia kwa miaka 20. Kwa hivyo kuna matokeo ya kumdanganya baba? Kulikuwa na matokeo kwa kila mtu aliyehusika? Ndiyo. Kwa hivyo hii ni jambo kubwa. Sasa Yakobo atakimbia kwa sababu kaka yake anapanga njama ya kumuua. Anapokimbia, anaenda wapi? Anapoenda, nitatumia chumba hiki kama sitiari ya nchi ya Israeli. Nyinyi ni Bahari ya Mediterania, na nyinyi ni milima ya Israeli. Juu kuna Bahari ya Galilaya. Katika korongo hili kuna Mto Yordani, na mimi ni Bahari ya Chumvi. Bahari ya Chumvi iko karibu futi 1270 chini ya usawa wa bahari, ambayo inamaanisha maji yote hutiririka ndani

yake. Maji hutokaje? Haitiririki nje, inapaswa kuyeyuka. Ni nini hufanyika wakati maji yanapaswa kuyeyuka? Bahari inageuka chumvi na chumvi. Wayahudi hawaiiti Bahari ya Chumvi, wanaiita Bahari ya Chumvi. Ni chumvi 33% hiyo ni mkusanyiko mkubwa wa chumvi? Bahari kwa ujumla ni karibu asilimia 6 au 7. Ni 33%. Unapoingia huko, unaelea bila kufanya chochote, kwa hivyo kimsingi unaweza kusimama wima. Wakati mama yangu alikuwepo, ninajisikia vibaya kusema hivi kwenye mkanda lakini hana mtandao, hatawahi kutazama hii. Je, mafuta au misuli huelea vizuri zaidi? Mafuta huelea. Mama yangu huenda katika Bahari ya Chumvi na miguu yake ilitoka chini yake na hakuweza kuangusha miguu yake ili asimame kwa hivyo ilibidi wamvute pembeni na mtu amsimamishe kwa sababu hakuweza kuweka miguu yake chini kwa sababu alikuwa akichangamka kwa sababu ya chumvi. Kwa njia, kwa wanawake wanakuweka chumvi juu yako ili kunyonya vitu vibaya kutoka kwako. Wanaiita mafuta ya Ahava kutoka Bahari ya Chumvi na unachukua bafu hizi za matope na kuziweka juu yako inapaswa kuwa nzuri kwako, sijui kuhusu hilo. Hiyo ni Bahari ya Chumvi. Hii ni nchi gani? Iko upande wa pili wa Mto Yordani. Hii ni nchi ya Yordani. Leo Mfalme Hussein, mkewe ni Mmarekani, yeye ni mfalme mzuri huko. Tutarudi kwa hili baada ya dakika moja.

D. Ngazi ya Yakobo huko Betheli [10:10-18:36]

Jacob anaenda wapi? Anatoka kusini kwa hivyo anaenda kaskazini hadi mahali paitwapo Betheli. "el" inamaanisha nini? *El* maana Mungu, *El* ni aina fupi ya *Elohim*. "Beth" inamaanisha "nyumba ya." Kwa hivyo Betheli inamaanisha "nyumba ya Mungu." Unajua "Bet" kutoka "Bet-lehemu" - "Nyumba ya mkate." Kwa hivyo Jacob anapanda huko na akiwa huko, hapa ndipo ngazi ya Yakobo inafanyika. Acha nisome tu sura ya 28 mstari wa 12 na ifuatayo. Anaenda huko na kisha analala. Anamkimbia Esau kwa sababu anaogopa Esau atamuua. Analala chini. Unakumbuka katika shule ya Jumapili inasema analala juu ya mwamba kwa mto na kisha ana ndoto ya ngazi ya Yakobo. Aliota ndoto ambayo aliona "ngazi ikiwa imekaa juu ya dunia na kilele chake kikifikia mbinguni na malaika wa

Mungu wakipanda na kushuka juu yake. Hapo juu yake Bwana alisimama na akasema, 'Mimi ndimi Bwana, Mungu wa baba yako Ibrahimu, Mungu wa baba yako Isaka. Nitakupa wewe na wazao wako nchi ambayo mnalala.' Mara tu anaposema, "Nitakupa ardhi," hii ni nini? Hii ni upya wa agano. "Kama nilivyokuwa pamoja na Ibrahimu na nikampa Ibrahimu agano kwamba utapata nchi hii, kwamba uzao wako utaongezeka kama nyota za mbinguni, na utakuwa baraka kwa mataifa yote. Nilimpa Ibrahimu agano, nilimrudia Isaka na sasa ninakupa wewe, Yakobo." Na inasema, "Nitakupa nchi, na uzao wako utakuwa kama mavumbi ya nchi, na utaenea kuelekea magharibi, mashariki, kaskazini, na kusini. Watu wote duniani watabarikiwa kupitia wewe." Kwa hivyo hiyo ndiyo ardhi, mbegu, na baraka iliyorudiwa tena sasa kwa Yakobo katika wakati huu wa mpito.

Kwa hivyo Mungu wa Ibrahimu, Mungu wa Isaka, sasa anakuwa Mungu wa Yakobo. Mungu anakutana naye hapa, lakini ngazi hii ya mbinguni ni nini? Watu wengi wanapendekeza, na nadhani wako sahihi; kwamba kile ulicho nacho hapa ni ziggurat. Ziggurat ni nini? Huko Mesopotamia ziggurat ni piramidi ya hatua, ambayo ni tofauti na ile waliyo nayo huko Misri. Misri ilikuwa na piramidi hizo za mjanja ambazo zilikuwa za mstatili. Mbele ya piramidi ya hatua walikuwa na ngazi iliyokwenda juu na juu kulikuwa na nyumba ya mungu. Kwa hivyo watu wengine wanaamini kile Jacob anakiona hapa ni ziggurat ya Mesopotamia. Ziggurat kwa kweli ilikuwa kama mlima. Watu walijenga mlima ili mungu wao aweze kukaa juu. Kwa hivyo Mungu anatumia taswira hiyo, kwa sababu Yakobo anafahamu taswira hiyo. Ngazi ya Yakobo inaweza kuwa fomu ya ziggurat. Tena, tunakisia juu ya hilo, hatuna uhakika, lakini inaonekana kama ngazi inayokwenda kwa Mungu juu itakuwa usanidi wa ziggurat. Ninataka kupendekeza kwamba hapa ndipo Yakobo anakutana na Mungu kwa ajili yake mwenyewe na kwa hivyo kuna upya huu wa agano ambapo Mungu wa Ibrahimu sasa anakuwa Mungu wake. Ninataka kukupendekeza kwamba Yakobo akiacha familia yake na kukutana na Mungu kwa mara ya kwanza ni kama miaka ya chuo kikuu. Baadhi yenu mmekulia katika familia za Kikristo ambapo unaenda kanisani

na wazazi wenu ni wa kidini kwa hivyo wewe ni wa kidini lakini swali ni: je, kweli mna dini? Kisha unaacha familia yako na unafika chuo kikuu na chuo kikuu unaweza kuwa yeyote unayetaka kuwa? Sasa sio kile wazazi wako waliamini, ni kile ulichoamini. Kwa hivyo chuoni, kwa njia nyingi, kuna tofauti hii ambapo unakuwa mtu wako mwenyewe. Nilipitia chuo kikuu cha kilimwengu ambapo nilikuwa nikijaribu kujenga imani yangu na waliendelea kujaribu kuibomoa na ilibidi niamue: nataka kumkubali Mungu? Je, ninashika kanuni ambazo nilikua nazo au ninakuwa mtu mpya? Kwa hivyo ilibidi nifanye uamuzi juu ya mambo hayo. Kwa hivyo katika chuo kikuu kuna tofauti hii katika suala la kukutana na Mungu kwako mwenyewe. Kwa hivyo kwa namna fulani Yakobo kwenda Betheli ni mkutano huu wa Mungu kwa ajili yake mwenyewe. Mungu ni Mungu wa Ibrahimu na Isaka lakini je, Mungu ni Mungu wa Yakobo? Kwa hivyo Jacob lazima ajibu swali hilo. Anakutana na Mungu huko Betheli na ndivyo inavyotokea.

Sasa Yakobo katika mstari wa 18 anaweka jiwe hili la ukumbusho na utaona wazee na watu wengine kama Musa na YOSHUA wataweka mawe haya ya ukumbusho ili kukumbuka mambo. Kwa njia, hata hadi leo, tunaweka kumbukumbu. Ukienda Washington DC kuna kumbukumbu? Kuna mtu yeyote amekuwa juu ya mnara wa Washington? Mrefu halisi. Umeona walikuwa na tetemeko la ardhi, mtu fulani alikuwa na kamera ya video wakati alikuwa juu ya mnara wa Washington akionyesha mnara mzima ukianza kusonga? Unafikiri hiyo itakuwa ya kufurahisha? Walipiga picha hiyo na inaonekana wana wasiwasi juu ya nyufa kwenye ukumbusho. Ukumbusho wa Washington unaadhimisha Washington, ninaenda kwenye ukumbusho wa Vietnam, umekuwa huko? Inawakumbuka wale watu waliokufa huko. Baba yangu angeenda kwenye ukumbusho wa Vita vya Korea walivyojenga tu. Kuna ukumbusho mpya wa Martin Luther King Jr. ambao umejengwa pia, bado sijaona hiyo. Inaonekana ya kupendeza sana kwa hivyo tutataka kwenda kuona kwamba wakati ujao tutakaposhuka. Kwa hivyo tunakumbuka mambo kwa jiwe. Kwa njia, atarudi hapa baada ya miaka 20. Ataondoka na kurudi Betheli na itakuwa ya kufurahisha

sana kile kinachotokea hapa Betheli miaka 20 baadaye. Sasa chini kidogo tu katika mstari wa 22 wacha nisome hii: "Basi Yakobo aliweka nadhiri, akasema, Ikiwa Mungu atakuwa pamoja nami na kunilinda katika safari hii ninayochukua, na ikiwa atanipa chakula cha kula na nguo za kuvaa, ili nirudi salama nyumbani kwa baba yangu, ndipo Bwana atakuwa Mungu wangu." Je, Jacob anaweka masharti haya? Anasema, "Mungu, ukinirudisha hapa na kunipa chakula na nguo basi utakuwa Mungu wangu." "Na jiwe hili ambalo nimeliweka kama nguzo litakuwa nyumba ya Mungu." Je, unapata uchezaji wa maneno hapa? Nyumba ya Mungu. Hiyo ni nini? Betheli inamaanisha "nyumba ya Mungu." Unaona jinsi anavyoweke jiwe? Alisema jiwe hilo wakati huo litakuwa "nyumba ya Mungu." Kuna mchezo huu juu ya maneno ya Betheli. "Na kati ya yote utakayonipa nitakupa sehemu ya kumi." Hii ya kumi inatoka wapi? Musa atatoa sheria baadaye na nyinyi mmesoma kitabu cha Mambo ya Walawi na mambo mengine na kitasema sehemu ya kumi. Je, kuna amri yoyote katika maandiko hadi sasa kuhusu sehemu ya kumi? La. Yakobo anaonekana tu kujua kumpa Mungu sehemu ya kumi au zaka. Kwa njia, Ibrahim pia alimlipa Melkizedeki sehemu ya kumi baada ya vita vya Sodoma na Gomora. Kwa hivyo inafurahisha sana Abrahamu na Yakobo wanaonekana kujua juu ya malipo haya ya kumi au zaka. Anasema utakaponirudisha hapa nitakupa sehemu ya kumi ya kila kitu ninachopata wakati nimeenda.

E. Yakobo huko Harani: Raheli, Lea na Labani [18:37-20:11]

Kweli, nini kitatokea baadaye? Yakobo anaondoka Betheli na atatoka nje ya mlango huko nyuma na atapanda hadi Harani huko Mesopotamia. Anapokuwa Haran nani atakutana? Unakutana wapi na wanawake katika ulimwengu wa kale? Ikiwa utakutana na wanawake unabarizi wapi? Kwenye kisima. Unakutana na mwanamke kwenye kisima. Sasa kwa njia, hii inatokea kwa Isaka na Rebeka? Rebeka yuko nje kwenye kisima na mtumishi anavuta na kuinuka na kusema, "ikiwa atamwagilia ngamia wangu yeye ndiye huye." Hiyo inamaanisha nini? Yeye ni mfanyakazi mzuri. Kwa hivyo kila wakati unakutana na wanawake

kwenye kisima. Musa alikutana wapi na Zipora, mkewe? Kwenye kisima. Kwa hivyo Yakobo yuko kwenye kisima. Inasema hapa Labani alikuwa na binti wawili, jina la mkubwa alikuwa Lea na jina la mdogo alikuwa Raheli. Lea alikuwa na macho dhaifu. Sitafafanua, lakini Rachel alikuwa mzuri kwa umbo na mrembo. Yakobo alimpenda Raheli na akasema, "Nitafanya kazi miaka saba kwa malipo ya binti yako mdogo Raheli." Mambo ya wanandoa, hii inabadilishana kwa msichana huyu? Kusema, "Nitakufanyia kazi kwa miaka saba kisha unipa binti yako." Je, msichana huyu amekakwa ini? Ilibidi akubaliane nayo? Kawaida wana haki ya kukataa. Anakubali. Yakobo anamfanyia kazi kwa miaka saba.

Yakobo na Rachel: asili ya upendo/tamaa na wakati [20:12-22:48]

Swali moja nililokuwa nalo nilipokuwa kijana ni nini kinachotenganisha kati ya upendo na tamaa. Nilipokulia kanisani kimsingi walitufundisha kuwa ulikuwa na upendo wa agape, ambayo ni nini? Upendo wa Mungu. Ulikuwa na eros-love ambayo ilikuwa "upendo wa kivutio cha kijinsia." Kwa hivyo ilikuwa upendo wa agape na tamaa hii, hamu, eros au upendo wa mapenzi. Ilikuwa wazi kila wakati unajua upendo wa agape ulikuwa hapa na upendo wa mapenzi ulikuwa huko. Halafu kwa bahati mbaya, kwa bahati nzuri kwangu, nilikutana na mke wangu na nilipokutana na mke wangu ghafla ilikuwa kama vitu hivi viwili vilikuwa hivi na swali langu kwangu lilikuwa, na hili lilikuwa swali zito kwangu, je, ninampenda sana mwanamke huyu kwa sababu alikuwa mrembo, ni mzuri, ana talanta, yeye ni kila kitu nilichoota lakini nampenda? Ninamtamani lakini nampenda? Je, unaona tofauti? Ninampenda au ninavutiwa naye tu? Kwa hivyo nilijitahidi na hilo ikiwa hii ilikuwa upendo kweli au ilikuwa tamaa hii. Ilinibidi kutatua mambo hayo na leo hakuna mtu anayejitahidi na hii tena, haya ni mambo ya zamani. Ninachosema ni kwamba nilijitahidi sana na hilo kwa sababu nilitaka kumpenda kweli. Sasa Yakobo anamtazama Raheli, anamfanyia kazi kwa miaka saba, mwishoni mwa miaka saba Raheli anamtazama mtu huyu. Je, anampenda au la? Ni wangapi kati yenu wangepanya kazi kwa miaka saba kwa msichana? Miaka saba, hiyo ni muda mrefu? Je, wakati hutenganisha kati ya

upendo na tamaa? Je, tamaa ni kitu cha matumizi sasa ni aina ya kitu? Na wacha niwe corny kweli, Je, upendo unaweza kusubiri? Je, upendo unaweza kuchukua muda? Kwa hivyo nasema baada ya miaka saba je, Rachel ana uhakika kuwa mtu huyu anampenda? Jamaa huyu amemfanyia kazi kwa miaka saba. Ninasema tu ni nzuri. Maandishi hapa ni mazuri, ni aina ya corny, lakini wacha niisome tu kwa sababu ni nzuri sana. Lakini mara nyingi hatufanyi uzuri, tunafanya vizuri zaidi kwa kejeli kuliko uzuri katika tamaduni zetu. "Jacob alikuwa akimpenda Raheli alisema, 'Nitafanya kazi kwa miaka saba kwa malipo ya binti mdogo.' Kwa hivyo Yakobo alitumikia miaka saba kumpata Raheli lakini zilionekana kama siku chache tu kwake kwa sababu ya upendo wake kwake." Hiyo ni nzuri, kwa maneno mengine, anasema, miaka saba iliruka haraka.

F. Yakobo na Labani: mdanganyifu anadanganywa [22:49-28:39]

Sasa huu ndio mwisho wa hadithi? Huu ni mwanzo tu wa hadithi kwa sababu Labani baba mkwe ana mpango mzuri hapa. Kwa hivyo nini kitatokea baadaye. Kwa nini ni kejeli usiku wa harusi ya Jacob? Kwa hivyo Jacob yuko nje na wanaenda kwenye sherehe kubwa ya harusi. Kwanza kabisa katika tamaduni hiyo ni kiasi gani cha mwanamke unaona? Kuna mtu yeyote anayekumbuka picha hizo huko Sinai wakati mke wangu alikuwa akifanya mchezo huu wa mpira na kurudi na mwanamke huyu huko Sinai. Kuna mtu yeyote aliyeona kwamba alikuwa na pazia juu yake kama hii? Yote yalikuwa vipande vya dhahabu, tunazungumza dhahabu halisi. Je, itakuwa na thamani gani leo na bei ya dhahabu? Lakini hata hivyo alikuwa amefunikwa na dhahabu kama hiyo? Kwa kweli ilikuwa ya kushangaza. Katika tamaduni hizo unachokiona cha mwanamke ni macho yake tu. Wengine wote walifunikwa. Kwa hivyo sasa wako kwenye eneo hili la harusi na unasema vizuri bado angejua macho yake na ni tofauti kwa sababu ilisema Leah alikuwa na "macho dhaifu." Je, inawezekana kwamba wanawake walibadilishwa katika hali ya hema? Sasa shida ni nini? Nyinyi mko katika Chuo cha Gordon, mahali hapa panawashwa masaa 24 kwa siku. Lakini unapotoka mahali ambapo haugeuzi swichi ili kuwasha taa, je, huwa giza sana

usiku? Na unapokuwa kwenye hema la Bedouin ambalo limetengenezwa kwa nywele nyeusi za mbuzi ukiwa ndani huwa giza sana. Umewahi kuwa katika muktadha ambapo unaweza kuinua mkono wako mbele ya uso wako na huwezi kuuona? Inapata giza totoro katika maeneo haya. Kwa hivyo nini kinatokea? Kuna swichi kubwa ya roo na nini kitatokea huko? Kwa hivyo wacha nisome tu maandishi. "Labani akampa mjakazi wake mjakazi na asubuhi ilipofika na Yakobo akitoka kwenye hema, asubuhi ilipofika, akageuka na hapo kuna Lea." Alikuwa akitarajia nani? Raheli. Alikuwa amedanganywa? Sasa ni rahisi kudanganywa katika utamaduni kwa njia wakati wanawake walijifunika? Inawezekana, ni bora nitembee hapa, Kyle, kwa sababu sitaki kupigwa. Inawezekana, kwa maneno mengine kulikuwa na sherehe kubwa, na kungekuwa na mazungumzo kwenye sherehe, lakini walipoingia kwenye hema basi labda kulikuwa na ukimya kwenye hema kwa njia hiyo usiku, mambo mengine yalikuwa yakiendelea. Labda nataka kutoka kwa hiyo. Wakati niko hapa wacha nikuambie tu, mwanangu alikuwa Afghanistan, nilikuambia hapo awali, na walikuwa kwenye vita na watu wa aina ya Taliban. Ilikuwa ya kufurahisha sana walikuwa wakiwafuata Taliban watatu na ghafla Taliban walitoweka. Alisema walikuwa kama vizuka walitoweka tu, na kisha ghafla anaangalia barabarani na kuna wanawake watatu wakitembea barabarani. Nchini Afghanistan, je, wanawake hujifunika kabisa hata juu ya nyuso zao na hawatembeki bila mwanamume kuandamana nao? Wana vitu hivi vidogo ambavyo ni kama gridi ambazo wanaangalia nje kwa hivyo huwezi hata kuona macho yao. Kwa hivyo mtu fulani, ambaye alikuwa mwanamaji, ananza kuwaona wanawake hawa watatu wakitembea barabarani na anamwambia kamanda wake anasema, "Wacha tuwapige risasi, hao ndio watu hao." Na kamanda anasema, "Ah, ndio, sawa tutawapiga risasi wanawake. Majini hawafanyi vitu vya aina hiyo. Na mwanangu akasema, "Hapana, hao ndio watu." Sasa swali: wanaweza kwenda juu na kuwashambulia wanawake hawa? Uko Afghanistan, je, askari wa Majini wanaweza kupanda na kumshambulia mwanamke? Hapana, inakiuka utamaduni na Marine ninayemjua anaapa hadi leo ndivyo Taliban hao watatu walivyotoroka.

Walivaa kama wanawake na kutoroka. Angeweza pia kusema kwa jinsi walivyokuwa wakitembea na kimsingi ndivyo walivyotoroka. Hawakuweza kuwashtua kwa sababu ilibidi wawe na mkalimani wa kuja kuwashambulia. Hawakuweza kufanya hivyo kwa hivyo watu hao walitoroka. Hiyo ilikuwa hatua nzuri ya ujanja, kuvaa kama wanawake na kutoroka? Kwa hivyo, hiyo ilitokea.

Sasa, kwa hivyo ninachosema ni kwamba anaamka, nilipokuwa mtu mdogo siku zote nilifikiria utajisikiaje, unaoa na usiku wako wa harusi ni kama usiku bora zaidi wa maisha yako. Unainuka na kugeuka na unamwona Leah. Ungejisikiaje kama mwanamume? Miaka kadhaa iliyopita nilibadilisha mtazamo wangu. Ungejisikiaje ikiwa ungekuwa Leah? Umelala naye usiku kucha na anageuka na anakutazama na unaona uso wake, hiyo ni mbaya? Unajua ninachosema unajua ingekuwaje kukataliwa hivyo? Sasa, kwa njia, Leah ni dada mkubwa. Je, kuna kitu kati ya dada wakubwa na wadogo? Hapana, niko makini imebidi nikabiliane na kwamba katika familia yangu mwenyewe binti yangu mdogo aliolewa kwanza. Haijasemwa. Namaanisha sidhani kama tuliwahi kuzungumza juu yake kwa maneno hayo. Je, kuna mambo yanayoendelea wakati dada mdogo anaolewa kwanza? Labani anafanya nini? Kwa hivyo kuna swichi inayoendelea hapo. Kwa nini hii ni ya kushangaza? Je, mdanganyifu anadanganywa? Na kwa hivyo ujanja wote wa Yakobo, uwongo, na udanganyifu, ghafla, usiku wake wa harusi mdanganyifu anadanganywa. Inamfaa. Unajua ninachosema, mwishowe anapata kile kinachomjia. Sitaki kufanya tathmini yoyote ya kimaadili [lex talionis] lakini hii ni aina ya kejeli.

G. Jacob na Mitala: Simulizi la kihistoria: la kawaida au lisilo la kawaida?

[28:40-35:15]

Sasa Jacob ni mitala. Inachoanzisha sasa ni Labani anasema, "Sawa, sawa, katika utamaduni wetu lazima uolewe na binti mkubwa kwanza kabla ya kupata binti mdogo." Kwa hivyo Labani anasema, "Hei, Yakobo, inakugharimu miaka mingine saba tu. Wataonekana kama dakika chache kwako kwa sababu unampenda sana, sivyo? Kwa hivyo nipe miaka mingine saba." Je, Jacob atafanya

kazi kwa miaka 14 kwa wasichana hawa wawili? Labda alimpata Raheli baada ya wiki yake na Leah kukamilika. Labda amempa Rachel mara tu baada ya hapo lakini bado ilibidi afanye kazi miaka 7. Labda ndivyo ilivyoshuka. Anafanya kazi miaka mingine saba kwa mdogo. Sasa Jacob ana mitala? Je, mitala ni nzuri katika utamaduni wa Marekani? Kuna mtu yeyote amemfuata Warren Jeffords huyo? Mvulana ambaye alikuwa na wake hawa wote huko Texas na mtu huyo aliwekwa gerezeni. Nadhani baadhi ya wasichana aliokuwa akiwaoa walikuwa na umri wa miaka 13 au 14. Mambo mabaya sana, mtu huyu ni mbaya. Ni sehemu ya mila ya Mormoni zamani, Joseph Smith ambaye mwenyewe alikuwa na wake wengi. Wamormoni mwanzoni mwa karne waliondoa mitala, lakini baadhi ya wale ambao wanarudi kwenye Mormonism ya asili bado wana wake wengi. Wanasukuma hilo na wengi wao wako kimya linapokuja suala la kulaani hilo. Kwa hivyo lazima uwe mwangalifu na hilo. Yakobo alikuwa na mitala.

Unaweza kutumia hiyo kusema, "Yakobo alikuwa na mitala; kwa hivyo tunapaswa kuwa na mitala?" Ninachotaka kukupendekeza ni kwamba unaposhughulika na masimulizi ya kihistoria lazima utenganishe kati ya kile ambacho ni cha kawaida na kile kisicho cha kawaida. Kwa maneno mengine, je, Biblia wakati mwingine inaelezea tu kile kilichotokea na haiweki idhini au kutoidhinisha. Inaelezea tu kile kilichotokea. Haikusudiwa kuwa ya ulimwengu wote. Yakobo humdanganya baba yake. Tunapaswa kuwadanganya wazazi wetu? La. Je, Yakobo alifanya mambo ambayo yalikuwa mabaya? Yakobo alifanya mambo ambayo yalikuwa mabaya na kwa hivyo huwezi kuchukua mambo moja kwa moja kutoka kwa historia kwa sababu Biblia mara nyingi inarekodi historia tu. Ni kile kilichotokea - sawa au kibaya ni kile kilichotokea. Kwa njia, hii ni moja ya sababu kwa nini ninaipenda Biblia. Unasema, "kwa sababu mitalala ya Yakobo, unaipenda Biblia?" Hapana, wacha nieleze. Katika tamaduni zingine nyingi unapoenda Mari na utazungumza na Zimri Lin na yeye ndiye mfalme mkubwa wa Mari wakati anaweka kumbukumbu za wafalme pamoja inajaribu kumfanya Zimri Lin aonekane kama risasi kubwa? Zimri Lin hufanya mambo

haya yote mazuri, kwa sababu ya Zimri Lin una maisha mazuri, kwa sababu ya Zimri Lin una maji kwenye mifereji, nk. Katika tamaduni zingine wafalme wanaonyeshwa kama watu hawa wanaofanya mambo haya yote ya ajabu? Tatizo la Biblia lina nini? Niambie juu ya wafalme wakuu wa Israeli. Unasema, "Kweli, Israeli walikuwa na wafalme wao wakubwa pia! Daudi alikuwa mtu baada ya moyo wa Mungu mwenyewe," na kisha unaanza kufikiria. Ndiyo, David, jina lake lilikuwa nani? Bathisheba. Ndio, kwa hivyo lazima urudi nyuma na David, lakini David ndiye mtu huyo. Kwa hivyo unasema Sulemani, vizuri Sulemani alikuwa mtu mwenye hekima zaidi kuwahi kuishi. Sulemani alikuwa mfalme mkuu wa Israeli. Sulemani Ndio, ilikuwa nini? wake 700, masuria 300, na kisha anatumikia miungu mingine? Sawa, kwa hivyo unasema Rehoboamu? Kweli, alikuwa janga na unaanza kushuka kwenye orodha ya wafalme. Kwa hivyo katika Biblia wafalme wote, wakuu wa Israeli, Sauli mfalme wa kwanza wa Israeli, wote wana warts? Je, wote wana matatizo? Je, Biblia inashughulikia warts zao? Je, Biblia inashughulikia dhambi zao? Au Biblia inaiambia jinsi ilivyokuwa? Kwa hivyo ninachosema ni kwamba tamaduni zingine ziliwafanya wanaume wao wakuu waonekane kama mashujaa hawa wakubwa. Katika Biblia mashujaa wao wote wana shida, kila mmoja wao. Kwa hivyo ndio sababu napenda maandiko kwa sababu, nina shida pia? Watu hao wote walikuwa na matatizo. Je, Mungu alishughulika nao na kuwapenda na kuwajali? Ndio, nina shida pia hiyo inamaanisha kuwa Mungu atanitupa? Hapana, hiyo inamaanisha kuwa Mungu anatupenda zaidi ya makosa yetu. Kwa hivyo Biblia inaiambia kama ilivyo na hiyo ni kitabu adimu katika ulimwengu wa zamani. Hiyo ni nadra sana. Jacob ana matatizo. Ukweli kwamba Yakobo ana wake wawili sasa hiyo itakuwa shida? Je, mitala inafanya kazi? Biblia inakuambia matokeo. Je, ilifanya kazi kuwa na wake wawili? Kisha wanaanzisha mashindano juu ya nani atakuwa na watoto wengi. Inafurahisha sana hapa unapoangalia hii lakini wacha nirudi kwa hii.

Kwa hivyo ninachopendekeza ni kwamba unaposoma historia lazima uwe mwangalifu juu ya kutenganisha kile ambacho ni cha kawaida, kile ambacho ni

cha wakati wote, na kile ambacho sio cha kawaida. Kwa maneno mengine, Jacob alifanya hivi na haikuwa sawa lakini alifanya hivyo hata hivyo. Kwa hivyo imekusudiwa tu kwa wakati huo na mahali hapo ilikuwa kitu ambacho alifanya. Alimdanganya baba yake ambayo haikusudiwa kuwa ya wakati wote. Hatupaswi kuwadanganya baba zetu. Kwa hivyo lazima utenganishe wakati unashughulika na historia, kati ya kawaida na isiyo ya kawaida, kati ya maelezo na maagizo, hiyo ni muhimu sana. Sasa Mungu anakuja na ninapenda hii, nenda chini katika sura ya 29, Yakobo ana wake wawili Raheli na Lea, ni yupi anayempenda? Raheli. Mungu anafungua tumbo la nani? Ya Leah. Mungu anaunga mkono watu wa chini. Unaona hii tena na tena katika Maandiko. Mungu anaunga mkono mke asiyePENDWA na Mungu anafungua tumbo lake. Je, Rachel anaweza kupata watoto? Hapana, Rachel hawezi kupata watoto. Kwa hivyo tumbo la Raheli limefungwa na tumbo la Lea limefunguliwa. Kwa njia, Yakobo ni mdanganyifu huyu mdanganyifu, lakini Yakobo na Raheli na Lea wanajenga makabila 12 ya Israeli? Unaelewa? Hapa ndipo makabila 12 yanatoka. Yakobo na Raheli na Lea na wajakazi wao huzaa makabila 12 ya Israeli. Unasema ikiwa ningefanya makabila 12 ya Israeli ungejaribu kumfanya mama yao awe na heshima zaidi, kutengeneza hadithi bora; Lakini kwa kweli ni uhusiano huu wa mitala. Mungu anafungua tumbo la Lea. Kisha Lea alikuwa na Reubeni, ambaye ni mzaliwa wa kwanza, na watoto wengine wengi baadaye.

H. Mimea ya Mandrake na uzazi [35:16-38:18]

Tutaona kitakachotokea kwa Rachel. Rachel anasema, "Hei, ninahitaji kupata watoto pia. Kwa hivyo kile kinachotokea katika sura ya 30 mstari wa 14 inasema, "wakati wa mavuno ya ngano (ambayo ni mwishoni mwa chemchemi) Rubeni alitoka kwenda mashambani na kupata mikonodrake." Mandrakes haya ni nini? Mimea ya Mandrake, tunaambiwa ndio Reubeni, mkubwa zaidi, alimletea mama yake Lea. Raheli akamwambia Lea, "Tafadhali nipe makodrake ya mwanao." Lakini Lea akamwambia, "haitoshi kumchukua mume wangu; utachukua wanangu pia marudrake?" Leah anapata huffy kidogo hapa. Leah

anasema, "Hei, umeiba mume wangu na sasa unachukua mandrakes ya mwanangu." Kuna mpango gani na biashara hii ya mmea wa mandrake? "Vizuri sana," Rachel anasema, "anaweza kulala nawe usiku wa leo." Kwa hivyo Jacob anauzwa kwa mimea kadhaa ya mandrake. Wanawake hawa wanabadilishana juu ya nani atalala na mume na wanamuuzwa kwa mimea kadhaa ya mandrake.

"Anaweza kulala nawe usiku wa leo, nipe tu mandrakes kadhaa." Mtu huyu ana thamani ya mimea kadhaa, sio nzuri sana. Unauliza ni nini kinaendelea na mimea hii ya mandrake? Inaaminika katika ulimwengu wa kale kwamba mimea hii ya mandrake ilikuwa kwa ajili ya uzazi. Ikiwa umepata mimea hii ya mandrake, sasa labda hakuna mengi kwa hii, lakini mimea hii ya mandrake ilitazamwa na utamaduni wao kama mimea ya uzazi. Tungeweza kusema labda aphrodisiac. Unachukua hii na inakufanya uwe na nguvu ya kijinsia. Labda hiyo ndiyo wanayoiita Viagra ya zamani! Sijawahi kuwa na wazo hilo hapo awali lakini hii ndio fomu ya zamani. Afadhali tutoke tu katika hilo lakini hivi ndivyo ingefikiriwa katika ulimwengu wa zamani. Sasa shida ni nini hapa. Shida ni hii. Nani atampa Rachel mtoto wake? Itakuwa kwa sababu alipata mandrake? Maandishi yanaweka wazi kabisa, anapata mandrakes lakini maandishi pia yanaweka wazi kabisa, "Mungu anamsikiliza Raheli" na anapata ujauzito na kupata mtoto wa kiume. Lakini ukishuka hadi mstari wa 22 inasema, "Mungu alimkumbuka Raheli, akamsikiliza, akafungua tumbo lake, akapata ujauzito, akazaa mtoto wake wa kiume. Akasema, 'Mungu ameondoa aibu yangu' na akamwita [mwanawe wa kwanza]" na hii ni muhimu, ni nani alikuwa mwana wa kwanza wa Raheli? Joseph. "Mungu ameongeza, Yehova ameniongeza, Bwana aniongeze mwana mwingine." Kwa hivyo Raheli ana mtoto wa kiume. Nani anampa Raheli mwanawe? Je, ni matokeo ya mandrakes? La. Mungu alifungua tumbo lake na ana Yusufu.

I. Joseph ndiye mzaliwa wa kwanza wa Raheli [38:19-40:03]

Je, Joseph atakuwa vito? Yusufu ni moja wapo ya vito vichache vya Biblia, Danieli ndiye mwingine katika Agano la Kale. Vijana hawa wawili hawana

lawama lakini watu wengine wote wana shida lakini Joseph atakuwa mtu mzuri sana. Kwa hivyo mtoto wake wa kwanza Yusufu hakuwa matokeo ya madrake, Mungu anafanya hivyo. Kwa njia, Yusufu alikuwa mwana wa kwanza wa Raheli, ambaye alikuwa mtoto wa mwisho wa Raheli? Benyamini. Ben-ya-min hii ni muhimu sana *Ben* inamaanisha "mwana wa", *Yamin* inamaanisha "mkono wa kulia." Katika tamaduni hizo mkono wako wa kulia ulikuwa mkono wa heshima. Acha niseme hivi ikiwa uko katika utamaduni wa Kiarabu na yule jamaa wa Kiarabu anakuja na kutetemeka kwa mkono wake wa kushoto unaelewa kuwa hilo ni tusi kubwa? Mkono wa kulia ni mkono wa heshima na baraka. Ikiwa anatetemeka kwa mkono wake wa kushoto hiyo inamaanisha nini? Wanafanya mambo fulani kwa mkono wao wa kushoto na mkono wao wa kushoto tu katika vyumba fulani vya nyumba kabla ya kusafisha, ikiwa unajua ninachomaanisha. Hiyo daima hufanywa kwa mkono wa kushoto na au bila karatasi ya choo. Sawa, sasa elewa wewe ni Wamarekani lakini huko hawana anasa wakati mwingine na ninazungumza karatasi ya choo. Sasa, kwa hivyo ikiwa mtu atakupeana mkono kwa mkono wake wa kushoto, ninachokuambia ni kwamba hilo ni tusi kubwa. Nimekuwa na hilo kunitokea kwa njia kabla ya kujua. Nilifikiri, "hiyo ni ya kushangaza sana," na nikarudi na kuzungumza na mtu waliniambia inamaanisha nini. Kwa hivyo hutaki kufanya hivyo. Unatetemeka kwa mkono wako wa kulia, mkono wa heshima, sio mkono wa kushoto, ni jambo kubwa. "Mwana wa mkono wangu wa kulia," Benjamin ni jina zuri. Mjukuu wangu anaitwa Benyamini, "mwana wa mkono wangu wa kulia" - mwana wa baraka, nguvu, na vitu kama hivyo. Kwa hivyo Benyamini na Yusufu watakuwa wana wawili wa Raheli.

Kifo cha J. Rachel huko Bethlehemu na mwangwi wa Biblia [40:04-43:39]

Rachel anakufa wapi? Anakufa akiwa na Benyamini wakati wa kuzaliwa. Sasa wanawake hufa katika utamaduni wetu wakiwa na watoto wachanga? Kawaida sio katika utamaduni wa Amerika, lakini katika maeneo mengine ulimwenguni wanawake hufa wakiwa na watoto. Inatokea kila mahali. Raheli

atakufa akiwa na Benyamini wakati wa kuzaliwa. Sasa nini kinatokea? Anakufa wapi? Hii inakuwa muhimu. Rachel anakufa lakini anakufa wapi? Anakufa nje kidogo ya mji uitwao Bethlehemu. Sasa kwa nini hiyo ni muhimu? Kwa sababu ya kifo chake waliweka ukumbusho kwake. Waliweka ukumbusho kwenye barabara kuu ya Ridge Route ambayo inashuka kwenye mgongo wa Israeli. Waliweka ukumbusho kwa Raheli nje ya Bethlehemu na anatazamwa kama mama wa Bethlehemu.

Sasa katika wakati wa Yesu, kuna mtu yeyote anayekumbuka Raheli anatajwa wakati wa Yesu katika Mathayo sura ya 2 mstari wa 18? Na nini kinatokea katika Mathayo sura ya 2? Nani anagundua kuwa Yesu amezaliwa Bethlehemu? Mamajusi wanakuja kwa Herode, na Herode anasema, "Nende Bethlehemu, mtafute mtoto mdogo, na utakapomkuta, nirudishe neno." Je, mamajusi waliwahi kurudi kwa Herode? La. Wanatoka hapo. Wakati Herode anatambua kuwa amedanganywa na mamajusi, Herode anafanya nini? Anaenda Bethlehemu na kuwaua watoto wote wachanga wenye umri wa miaka 2 na chini. Je, unakumbuka maandiko ya Biblia yanasema nini hapo? Mathayo 2:18, hii mara tu baada ya kuuawa kwa watoto wachanga wa Bethlehemu inasema, "na sauti ikasikika huko Rama (upande wa kaskazini, mbali sana kaskazini) kulia na asubuhi kuu, Raheli akiwalilia watoto wake akikataa kufarijiwa kwa sababu hawapo tena." Kwa hivyo unachopata ni aina hii ya mwangwi. Raheli anakufa nje ya Bethlehemu na miaka 2000 baadaye unapata mwangwi huu na Yesu. Raheli anawalilia watoto wake, watoto wa Bethlehemu kwa sababu yeye ndiye mama wa Bethlehemu. Kwa hivyo kimsingi unapata mwangwi huu na hiyo ni wakati wa Yesu.

Lakini unasema, "Hildebrandt, umesahau kitu kwa sababu Mathayo anamnukuu Yereimia." Yereimia anasema, "Raheli akimlilia watoto wake anasikika hadi Rama." Kwa nini Yereimia ananukuu kwamba kwa kuwa Yereimia yuko katikati kati ya Yakobo na Yesu? Kwa nini Yereimia angesema hivyo? Kwa sababu hapo ndipo watu walipochukuliwa mateka kwenda Babeli. Huu ndio uhamisho wa Babeli ambao Yereimia anarejelea, wakati Danieli, Shadraki-Meshaki na Abednego na watu hao wote wanapelekwa Babeli. Yereimia

anamaanisha uharibifu wa Yerusalemu akisema Yerusalemu imeharibiwa na Raheli anawalilia watoto wake wanapopelekwa Babeli. Kwa hivyo unapata mwangwi huu kutoka kwa kifo cha Raheli nje ya Bethlehemu, kisha unapata mwangwi huu kutoka ambapo watoto wanahamishwa kwenda Babeli na kisha kwa Yesu Kristo ambaye amezaliwa na watoto hao wachanga wameuawa. Kwa hivyo unapata aina hii ya mwangwi wa utatu ingawa Maandiko na inavutia sana na Raheli akifa nje ya Bethlehemu. Unaweza kwenda huko hadi leo na kuona ukumbusho wa Raheli nje ya Bethlehemu hadi leo.

K. Rachel na miungu ya familia [43:40-46:11]

Kwa hivyo Rachel anakufa sasa nini kitatokea? Wacha turudi nyuma kidogo, Yakobo ataondoka Mesopotamia, kwa hivyo anatoka nje ya mlango atamwacha Labani. Labani amemng'oa na amemnyang'oa Labani. Wao ni aina ya kurudi na kurudi na kwa hivyo familia yake inaanza kuondoka lakini wanapoanza kuondoka, na hii ni katika sura ya 31, Rachel anaiba mmoja wa miungu ya familia. Labani anamfuata Yakobo na kusema, "Yakobo, unafanya nini? Unanikimbia? Uliiba bidhaa zangu zote, uliiba binti zangu, uliiba wajukuu zangu, sitawaona tena. Unafanya nini Jacob? Kwa kuongezea, Yakobo, uliiba miungu yangu pia! Jacob anapinga, "Sikuiba miungu yako. Mtu yeyote unayempata na miungu yako, unaweza kuua. Sikuchukua miungu yako. Sitaki miungu yako ya kijinga hata hivyo." Kweli, hakusema hivyo kwa sababu tutagundua baadaye kwamba Yakobo labda anasumbua na miungu ya kigeni pia. Nini kinatokea? Labani anaingia na baba anamwendea binti yake [Raheli]. Unajua jinsi baba anavyomkaribia binti na binti anamtazama. Sasa Labani alikuwa ameenda kuwinda kondoo wake na Raheli aliiba miungu ya familia. Labani anafuata na kisha Raheli akamwambia baba yake, "usiwe na hasira bwana wangu, siwezi kusimama sasa (wacha nitumie King James Version sasa kwa sababu ninaipenda zaidi) "baba, siwezi kusimama sasa kwa kuwa tabia ya wanawake iko juu yangu." Kwa hivyo ameketi juu ya miungu ya familia. Anasema, "Siwezi kuamka baba, kwa sababu unajua ni wakati huo wa mwezi. Kwa hivyo siwezi kuamka." Je, hiyo ni mjanja sana?—Rachel

anamdanganya baba yake. Kwa njia, unaweza kujiuliza mungu huyu ambaye ameketi juu yake ni mkubwa kiasi gani? Nadhani lazima ukumbuke kuwa una miungu ya kikabila, kubwa, lakini unapozungumza juu ya miungu ya familia unazungumza miungu ya inchi 6. Kwa nini alitaka miungu ya familia? Watu wengine wanapendekeza kwamba yeyote aliyekuwa na miungu ya familia alikuwa na urithi na kwa hivyo angeweza kujitokeza miaka 20 baadaye na kusema, "Baba, angalia mimi ni sehemu ya familia hii. Kwa hivyo ninapata sehemu ya urithi." Kwa hivyo kulikuwa na haki kadhaa za urithi zinazohusika. Mtu fulani alipendekeza katika darasa la mwisho, lilikuwa pendekezo la kupendeza sana, kwamba labda miungu ilihusiana na uzazi na Rachel alikuwa akijaribu kusema angetumikia miungu ya familia ili aweze kuwa na rutuba zaidi. Je, miungu iliwapa watoto wake kweli? Hapana, Yehova aliwapa watoto wake lakini huenda alikuwa akicheza na miungu mingine. Kweli, alikuwa akicheza na miungu mingine lakini watu wengi wanafikiri ni urithi lakini lilikuwa pendekezo la kupendeza darasani juu ya chaguo la uzazi kwa sababu kulikuwa na miungu ya uzazi.

L. Jacob huko Penili: Mkutano wa Esau [46:12-57:40]

Sasa, wacha tuende kwenye mechi ya mieleka katika sura ya 32. Hii ni sura muhimu. Yakobo anaposhuka kutoka Mesopotamia kutoka Harani, anapita Dameski. Yuko kwenye kile wanachokiita Barabara kuu ya Mfalme. Anashuka mahali ambapo mtu huyu aliye na shati jeusi yuko kuna wadi, bonde, ambalo linashuka huko linaitwa Wadi Jabbok. Wanauita Mto Jabbok, sitasahau kwenda kwenye Mto Jabbok. Ninaenda huko, natafuta Mto huu wa Jabbok, sivyo? Ilikuwa na upana wa futi chache... Ninazungumza kwa kina cha inchi ... Ndio, niliiangalia na kusema ninakotoka hiyo ni kubwa sana kwa shimoni lakini nimeona mitaro mikubwa kuliko hiyo na nilikatishwa tamaa sana kwa sababu nilikuwa nikitarajia Mto Jabbok. Ninafika huko na kwa umakini ungeweza kuruka juu yake na ilikuwa na kina cha inchi tu. Kwa hivyo unaelewa kuwa wana maji kidogo sana? Nilikulia kwenye Mto Niagara, huo ni mto halisi. Mambo haya, wakati wanazungumza, nilipokuwa mdogo wangesema, "Nimeona Yordani yenye nguvu ikizunguka." Je,

umewahi kuona Mto Yordani wenye nguvu una upana kama chumba hiki, kina cha futi 3. Sasa ninatoka wapi tunaita mito hiyo? Niagara ilikuwa mto, ambapo nilikulia wanaita "vijito." Kwa hivyo ninachosema ni kwamba kuna maji kidogo huko? Huko Amerika tumezoea, Ziwa Erie, na Ziwa Superior. Je, umewahi kwenda kwenye Ziwa Superior? Oh, nyinyi mnaifanya bahari hapa! Kwa hivyo ninachosema ni kwamba tuna maji mengi zaidi, huko, kuna mengi kidogo. Kwa hivyo nini kinatokea? Yakobo anashuka na Esau yuko wapi? Hii ni Bahari ya Chumvi; Esau anatoka hapa chini, katika nchi ya Edomu. Esau, pamoja na watu wake 400, wanaenda kaskazini. Sasa, hiyo itakuwa shida? Sawa, Yakobo atakutana na Esau na watu wake 400. Je, Jacob anaogopa kufa? Je, kuna mtu yeyote anayekumbuka Karate Kid 2? Ambapo Sato baada ya miaka hiyo yote angempata Bwana Miryagi kwa sababu alikuwa bado amemkasirikia kwa kumuiba mwanamke wake na angemuua Miryagi baada ya miaka hii yote. Je, watu huhifadhi hasira kwa miongo kadhaa? Ndani ya familia, ninazungumza juu ya familia zenu wenyewe, je, ndugu na dada na baba na familia huwa na hasira kwa mtu kwa vizazi, mara nyingi kwa miaka 10, 20? Nilijua mvulana anayeitwa Herb King, nilifanya kazi katika gereza lenye ulinzi mkali na Herb alikuwa gerezani kwa miaka 35 kwa mauaji. Hatimaye alitoka, kama mzee alipotoka, mwishoni mwa miaka yake ya 50. Walimpa pesa zake 75 na akapanda basi kutoka Gereza la Jimbo la Indiana hadi Georgia alikotoka. Baada ya miaka 35 aliingia kwenye mlango wa nyumba yake, na huu ndio ukweli wa uaminifu, na kwa njia, ninatumia jina lake halisi sasa kwa sababu haijalishi tena. Aliingia baada ya miaka 35 gerezani. Hatimaye yuko huru na anaingia nyumbani kwake na kulikuwa na mvulana aliye na kipimo cha 12 ndani siku alipoingia nyumbani kwake alipeperushwa. Mwanadada huyo alimuua baada ya miaka 35, akampiga risasi na kufa. Aliingia kwenye mlango wa mbele, risasi kifuani. Amefariki. Swali: je, mtu huyo alikuwa akimkasirikia Herb kwa miaka 35 alipokuwa gerezani? Herb iko kwenye kaburi sasa baada ya miaka 35. Je, watu wana chuki ya aina hiyo? Je, Yakobo anaposikia kwamba Esau anakuja na watu 400 anaogopa akilini mwake?

Mara ya mwisho alipomwona Esau, Esau aliapa kwamba atamuua, na ana watu 400 pamoja naye. Yakobo ana nini? Kundi la wanawake na watoto. Je, Jacob anaweza kujitetea? Hawezi. Sasa, kwa njia, Yakobo ni mtu wa mtu? Nina shida na Jacob, kuna mambo kadhaa hapa ambayo yananisumbua sana juu yake. Wakati Esau anakuja kwake kwanza kabisa anamtumia Esau zawadi. Je, hilo ni jambo la busara sana? Kuna mtu amekukasirikia sana, unatoa zawadi? Ninajaribu maua. Zawadi hufanya kazi wakati mwingine, sio wakati wote, lakini wakati mwingine. Inafaa kujaribu. Maua ni mazuri, sawa. Unapata takriban 50/50. Chokoleti pia inafanya kazi, na lazima uifanyie kazi. Kwa hivyo anamtumia Esau zawadi. Je, zawadi hutuliza hasira? Wakati mwingine hufanya hivyo. Anaogopa. Kwa hivyo anafanya nini? Anagawanya familia yake na anaweka nani kwanza? Yeye ni mtu wa mtu na kwa hivyo anasema, "Hei, ni kaka yangu. Anakuja kuniua, ninapaswa kuwa wa kwanza huko nje, kwa hivyo nyinyi mjificha nyuma, ikiwa ataniua au kunifuata, nyinyi mkimbia kuokoa maisha yenu. Je, huyo ni Yakobo? Hapana, mtu huyu anafanya nini? Anamweka Leah na watoto mbele na Rachel nyuma na yuko wapi? Yuko nyuma sana. Huyu ni mtu wa mtu? Pole; Neno linalokuja akilini mwangu ni "mwoga." Hivi ndivyo baba anapaswa kufanya? Je, baba anapaswa kulinda familia yake au anapaswa kujificha nyuma ya familia yake? Sawa, samahani hii inanisumbua sana juu yake, hiyo ni ya chini kama unavyoweza kupata kwenye kitabu changu. Kwa hivyo nini kinatokea? Usiku huo yuko Jabbok Wadi. Yuko chini peke yake, na ghafla ana mechi hii ya mieleka. Acha nione mstari wa 24 hapa, na uangalie hii. Inasema, "usiku huo Yakobo aliamka, akawachukua wake zake wawili, wajakazi wake na pia Yakobo akaachwa peke yake, na mtu mmoja akashindana naye hadi alfajiri. Na mtu huyo alipoona kwamba hawezi kumshinda nguvu aligusa,"—"mtu huyo aliona kwamba angeweza *Si* kumshinda," inavutia sana. Je, Yakobo anaweza kwenda uso kwa uso na mtu huyu? Kwa hivyo mtu huyo hakuweza kumtia nguvu lakini mwishowe mtu huyo aligusa tundu la nyonga yake na kuweka nyonga yake nje. Kwa hivyo nyonga yake ilivunjika wakati akipambana na mtu huyo. "Kisha yule mtu

akasema, 'wacha niende kwa maana ni mapambazuko ya mchana.' Yakobo akasema, 'Sitakuacha uende mpaka unibariki.'" Je, kweli Yakobo yuko katika jambo hili la baraka? "Sitakuacha uende isipokuwa unibariki.' Mtu huyo alimuuliza, 'unaitwa nani?' 'Yakobo,' akajibu, na yule mtu akasema, 'jina lako si Yakobo tena, bali ni Israeli.'" Kwanza kabisa, unapokuwa kwenye shida unaomba? Yakobo yuko kwenye shida, lazima akabiliane na Esau. Je, unaomba unapokuwa kwenye shida? Ndiyo. Yakobo anafanya maombi. Hebu tuzungumze kuhusu jina la Yakobo kwanza. Jina la Yakobo linamaanisha nini? Inasikika kama "mdanganyifu," na sasa atapewa jina jipya "Israeli." Israeli inamaanisha nini? Is-ra-el, "El" inamaanisha "Mungu," "Israeli" inamaanisha "yeye anayepigana na Mungu." Kwa njia, jina "Israeli" ni hilo la maelezo ya Wayahudi kwa wakati wote? Je, Wayahudi wameshindana na Mungu katika vizazi vyao vyote, kwa milenia kwa milenia? Wayahudi wamepambana na Mungu na kwa hivyo wanaitwa Israeli, "yeye anayepambana na Mungu." Huu unakuwa mwanzo wa jina la kitaifa "Israeli" ambalo limepewa makabila 12, ambayo yanatoka kwa Yakobo. Yakobo anapewa jina jipya na hilo ni jambo nadhifu sana, anahama kutoka kwa "mdanganyifu" hadi "yule anayeshindana" au "anapambana na Mungu." Sasa, Yakobo anataja mahali hapo Penieli. Unapoangalia neno hili Peniel, *Peni* inamaanisha "uso," *El* inamaanisha "Mungu." Jina la mahali hapo linamaanisha "Uso wa Mungu." Kwa nini Yakobo anaiita Peniel? Maandishi yanatuambia waziwazi. Inasema, "Nitaiita Penieli [au 'uso wa Mungu,'] kwa sababu nilimwona Mungu uso kwa uso na maisha yangu yaliokolewa." Jacob alifikiri kwamba alikuwa akipigana na nani? Mtu? La. Anasema haikuwa mtu tu. Ndio, aliitwa mtu lakini "Nilimwona Mungu uso kwa uso." Kwa hivyo anaita mahali hapo Peniel. Kile ambacho watu wamependekeza na ningekubaliana na hii ni kwamba una kile kinachoitwa katika Agano la Kale "theophany" au "Christophany." "Theophany" inamaanisha kwamba mtu alimwona Mungu. Je, unakumbuka kwenye Mlima Sinai, Mungu alikuwa juu ya mlima. Mlima unatetemeka. Musa yuko juu na uso wake unang'aa na anashuka. Hiyo ni

theophany ambapo Mungu anaonekana. Inapuliza watu na utukufu huwashinda watu. Hiyo ni theophany, kuonekana kwa Mungu. Christophany ni kuonekana kwa Kristo kabla ya Kristo kuzaliwa. Ninachopendekeza ni kwamba Jacob alipigana na mtu na mtu huyo hakuweza kumshinda. Hakuweza kutoroka hadi alipogusa nyonga ya Jacob na kuiweka nje. Ninachopendekeza ni kwamba uwezekano mkubwa "mtu" alikuwa Yesu Kristo, katika mwili kabla. Yesu Kristo kwa nguvu zake za kawaida alikuwa akipigana na Yakobo hadi asubuhi na kisha anaweka nyonga yake nje. Kwa hivyo ninapendekeza kwamba hii ilikuwa Christophany. Yakobo anahitimisha kuwa huyu hakuwa mtu wa kawaida, "Nilimwona Mungu uso kwa uso" na ikiwa "mtu huyo" alikuwa Yesu basi yeye ni Mungu. Kwa hivyo hiyo ina maana? Hiyo ni aina ya jinsi ninavyoangalia hii na watu wengine wengi wanaiangalia kwa njia ile ile. Kwa nini malaika alibadilisha jina lake? "Mdanganyifu" kwa "yeye anayeshindana na Mungu." Sasa amemwona Mungu uso kwa uso na anapambana naye na tunapendekeza kuwa huyo ni Yesu.

Watu wengine hutazama sura ya 32 mstari wa 32 na wacha nikusomee hii kwanza: "Jua likachomoza juu yake alipokuwa akimpita Penieli na alikuwa akichechemea kwa sababu ya nyonga yake." Lazima akumane na Esau asubuhi. Ni wangapi kati yenu wamewahi kuwa na ndoto na mtu fulani mkubwa au kitu kinafuata na unaweza kufanya nini kila wakati, unaweza kukimbia kila wakati? Daima unakimbia na kutoroka. Sasa Mungu anafanya nini na Yakobo, nyonga ya Yakobo imekwenda. Je, Yakobo anaweza kumkimbia Esau? La. Hawezi kukimbia sasa, lazima akabiliane na Esau. Kwa maneno mengine, hawezi kudhibiti na kusema nitaenda tu skedaddle, nitamkimbia, angalau naweza kumtoroka kwa sababu nina kasi kuliko yeye. Sasa, akiwa na nyonga yake nje, lazima akabiliane na Esau ana kwa ana na hawezi kutoroka. Sasa, katika sura ya 32 mstari wa 32 inasema hivi, watu wengine wanafikiri aya hii iliongezwa baadaye na wahariri wa baadaye, "hadi leo Waisraeli hawali tendon iliyounganishwa kwenye tundu la nyonga kwa sababu tundu la nyonga ya Yakobo liliguswa karibu na tendon." Kwa hivyo maandishi yanasema "hadi leo" bado

hawali tendon hiyo iliyo kando ya nyonga kwa sababu ya nyonga ya Yakobo - "hadi leo." Je, taarifa hiyo iliongezwa baadaye? Simulizi linakuambia juu ya Yakobo. Hatuli hiyo "hadi leo," inaonekana kuongezwa baadaye. Je, Musa amechelewa sana kuliko Yakobo? Ndio, angalau miaka 400. Je, inawezekana Musa aliandika, "bado hatuli tendon" na ilikuwa miaka 400 baadaye? Je, kauli hii katika Mwanzo 32:32 inaweza kuwa imeandikwa na Musa? Hakika inaweza kuwa. Musa ni miaka 400 baadaye na anaweka taarifa hii ya ufafanuzi juu ya kwanini hawali tendon iliyo karibu na tundu la nyonga. Kwa hivyo sio lazima iongezwe baadaye, muda mrefu baada ya wakati wa Musa. Musa angeweza kuiandika.

Mkutano wa L. Yakobo na Uwongo kwa Esau [57:41-63:31]

Sasa tunakuja kwenye mkutano na Esau. Wanafamilia hukutana baada ya miaka na miaka na hatimaye hukutana. Esau anamwangukia kaka yake na analia na kukumbatiana, mwishowe baada ya wakati huu wote. Je, nyinyi mmewahi kuwa mbali na ndugu kwa muda mrefu? Unarudi huko na ni jambo hili zuri hakuna mtu kama kaka au dada ambaye umekulia naye. Kwa hivyo wanakutana miaka baadaye na ni wakati mzuri sana.

Sasa Yakobo anasema uwongo tena kwa ndugu yake Esau? Jibu ni kwamba baada ya wakati huu wote Yakobo atasema uwongo tena. Wanakutana kwenye Wadi Jabbok. Esau anakuja na watu wake 400. Anamwambia Jacob, "Jacob, sitaki zawadi zako, rudisha zawadi zako mimi ni tajiri. Kwa nini usishuke na kuona mahali pangu? Ninaishi chini ya Bahari ya Chumvi katika miamba hii yote nyekundu, mchanga wa Nubia, Petra ni nzuri huko chini. Kwa nini usishuke na kuniona? Jacob anasema, "Oh, ndio, nitashuka na kukuona." Kwa hivyo Esau anasema, "Sawa, watu wangu watakulinda kondoo wako na mbuzi wako na tutashuka pamoja." Lakini Yakobo anasema, "Hapana, hapana, kondoo wangu na mbuzi lazima waende polepole. Kwa hivyo Esau, rudi tu nyumbani, na nitashuka na kukutembelea. Rudi tu nyumbani." Sasa ikiwa haujui chochote juu ya jiografia hautajua kuwa alidanganya. Yakobo yuko wapi? Jacob yuko juu. Esau

anarudi nyumbani. Jambo linalofuata ulilosoma katika maandishi, katika sura inayofuata katika sura ya 34, Yakobo yuko wapi? Yakobo yuko hapa Shekemu na hapo ndipo binti yake anabakwa. Je, Yakobo alimdanganya Esau, akimwambia kwamba atakutana naye hapa chini, kisha anaenda upande mwingine. Je, mtu huyu bado anadanganya watu? Inakufanya uwe na karanga, baada ya wakati huu wote, bado anamdanganya kaka yake. Kwa njia, unajua hilo kutoka kwa jiografia.

Sasa hapa ndipo Esau anashuka na kuniruhusu nipitie hii. Esau anakuwa baba wa Waedomu. Waedomu ni wazao wake. Kwa hivyo wakati wowote mnapowaona Edomu, au Waedomu katika Maandiko, hao ni wazao wa Esau. Kwa njia, napaswa kusema wakati wowote unapowaona Waedomu katika Maandiko Waedomu watafanya kitu kimoja kila wakati. Waedomu hufanya nini? Wanaua Wayahudi. Unapowaona katika Maandiko na kuwaona Waedomu wakikumbuka, Hildebrandt anasema, wakati wowote unapomwona Waedomu atamuua Myahudi. Mimi ni mzito kwamba hutokea, ninatia chumvi, ni wazi, lakini wakati mwingi Waedomu wanawaua Wayahudi. Kitabu kizima cha Obadia kinaweza kufupishwa, sura moja tu ya Obadia, lakini kitabu kizima kinawahusu Waedomu na jinsi Waedomu walivyowaua Wayahudi. Laana huwajia kwa kuua watu katika hali ya kutokuwa na msaada. Kwa hivyo kitabu cha nabii Obadia kinalenga sana Waedomu. Sasa Waedomu maarufu zaidi unayemjua anaitwa Herode. Herode alikuwa Idumean. Unasikia "D" na "M" ni sawa "D" na "M" [Edomu]. Herode alikuwa Idumean. Hiyo ilimaanisha kwamba Mfalme Herode, mfalme wa Wayahudi, alikuwa Edomu. Sasa, inakuwaje wewe ni Waedomu na wewe ni Mfalme juu ya Wayahudi? Kweli, ikiwa huwezi kuwa Myahudi ni jambo gani bora zaidi unaweza kufanya? Kwa hivyo wakati Herode anaenda kuoa mtu, mtu huyo anapaswa kuwa nini? Binti wa kifalme wa Kiyahudi. Umewahi kusikia juu ya Wamakabayo? Herode anachagua mmoja wa Mabinti wa Wamakaba. Jina lake lilikuwa Mariamne, na alikuwa binti wa kifalme katika ukoo wa Maccabean. Je, Wayahudi wanawaheshimu Wamakabayo? Wamakabayo waliwapa sikukuu ya Hanukkah. Wayahudi wanawaheshimu Wamakabayo kwa sababu walikuwa

mashujaa. Anaoa mmoja wa wasichana wa Maccabee. Sasa kuna shida gani na Herode? Je, Herode anaua watu? Anamuua mkewe mwenyewe, Mariamne. Yeye ni binti wa kifalme wa Kiyahudi. Je, mtu huyu ni mjinga kweli? Kuna mtu yeyote anayekumbuka Anthony na Cleopatra? Pia unamjua Marc Anthony kwa sababu bado anaimba. Cleopatra alimchukia Herode. Herode alimuua mkewe na Herode akawaua wanawe pia. Herode alijenga mahali hapa huko Yeriko ya Agano Jipya, na nilikuwa na mwanangu huko na imefunikwa na waya wenye miba kwa sababu hawataki uingie huko. Lakini Herode aliwachukua wanawe mwenyewe kwenye madimbwi haya aliyotengeneza na akawafanya baadhi ya watu wake kumzamisha mmoja wa wanawe mwenyewe. Je, mtu huyu ni mchinjaji? Kwa hivyo nilipoenda huko tulipanda kupitia waya wenye miba na ilibidi nipate picha. Kwa hivyo nilimweka mwanangu, na hajui historia yoyote, yeye ni mtaalam wa kompyuta, kwa hivyo nilimweka kwenye bwawa na nikapiga picha. Nilikuwa naenda kuweka mkono wangu juu ya kichwa chake kama nilikuwa nikimsukuma chini au kitu kingine, lakini nilipata picha hadi walipokuja na kutufukuza. Hatukupaswa kuwa huko. Tulivunjwa na barbwire. Unapaswa kuwa mwangalifu na waya wa barb inakusumbua. Lakini ikiwa utakuja kutoka Amerika hadi mahali kama hicho, utaruhusu waya mdogo wa barb ukuzuie? La. Natumai una ujasiri zaidi kuliko huo. Lakini basi utaweza kukimbia haraka pia, hakuna mtu anayegusa nyonga yako. Mtu anasema haukufanya hivyo sivyo? Ndio, nilifanya. Hakujua!

Hii ni Bahari ya Chumvi hapa. Nyinyi mnaiita Bahari ya Chumvi, futi 1270 chini ya usawa wa bahari. Hapa kuna mto Yordani na Bahari ya Galilaya. Hii ni nchi ya Yordani na Bahari ya Mediterania. Esau yuko hapa Edomu kusini mashariki mwa Bahari ya Chumvi. Anakuja hapa kwenye Barabara kuu ya Wafalme. Wanakutana hapa, hapa ndipo Yakobo anapigana na malaika huko Penieli karibu na Yabbok Wadi. Yakobo anasema, "Nitakufuata hadi Edomu, Esau," na jambo linalofuata tunalisikia, Yakobo yuko hapa Shekemu, na binti yake anabakwa huko.

M. Loti, binti zake na Moabu na Amoni [63:32-68:51]

Sasa kuna mambo mengine kadhaa ambayo nimeruka hapo awali. Je, unajua Moabu ni nani? Moabu ni hadithi niliyoruka. Hadithi inatokea nyuma na Sodoma na Gomora. Lutu aliokolewa kutokana na hatima ya Sodoma na Gomora. Nini kilitokea kwa mke wa Lutu? Mke wa Lutu aligeuka nyuma na akageuka kuwa nguzo ya chumvi. Kwa hivyo sasa Lutu hana mke, ana binti wawili. Mabinti wana watoto wowote? La. Kwa hivyo kinachotokea ni katika pango wanamlewa baba yao na wanafanya mapenzi na baba yao na wanazalisha basi, unajua "abba" ni nini? "Abba" inamaanisha baba. "Mo-ab" inamaanisha "kutoka kwa baba." Wamoabu "wanatoka kwa baba." Wao ni wazao wa Lutu kutoka kwa binti yake. Wamoabu--je, hilo ni jina zuri sana "kutoka kwa baba"? Sio jina zuri hata kidogo. Kwa njia, unajua mtu ambaye ni maarufu nchini Moabu kwa sababu kuna kitabu kilichopewa jina lake: Ruthu, Moabu. Kwa hivyo Wamoabu watakuwa katika ukoo wa Daudi? Bibi ya Daudi Ruthu atatoka Moabu. Kwa hivyo Yesu Kristo, Wamoabu watakuwa katika ukoo wake. Amoni alikuwa mwingine. Binti mwingine alifanya mapenzi na baba yake baada ya kumlewa pia akitoa Amoni. Je, kuna mtu yeyote aliyewahi kusikia kuhusu Amoni Jordan? Hadi leo Amoni bado yupo. Kwa hivyo mmoja wa wazao wa Lutu alikuwa Yordani huko Amoni na mwingine alikuwa hapa na Moabu. Nilipokuwa nikifundisha, nilifundisha kwa muongo mmoja katika gereza lenye ulinzi mkali huko Indiana, na kulikuwa na mvulana katika gereza hilo aliyeitwa Probo. Probo alikuwa mmoja wa watu werevu zaidi ambao nimewahi kuwafundisha maishani mwangu. Alikuwa Mhindi, mtu mkubwa, hakuna mtu aliyewahi kuchanganyikiwa na Probo gerezani. Probo alikuwa katika vita vya Vietnam. Alifunzwa kama ops maalum. Kulikuwa na DMZ, eneo lisilo na jeshi, waliangusha Probo upande wa pili wa eneo lisilo na kijeshi bila bunduki, kisu tu na mikono yake. Alifundishwa kuua watu. Kwa nini hawakumpa bunduki? Kwa sababu ikiwa ungepiga bunduki wangejua uko hapo, kwa hivyo kila kitu kilipaswa kuwa siri. Alikuwa na kisu na mikono yake na aliua watu upande wa pili wa DMZ. Aliporudi Amerika, walifanya nini? Walimwekea kila aina ya medali na alikuwa shujaa mkubwa. Usiku mmoja alikuwa kwenye baa

na wavulana wawili walimruka. Je, yeye ndiye mtu mbaya kuruka kwenye baa? Vijana wawili walimruka, alifanya nini, kwa silika tu? Alifanya mambo yake na nadhani nini? Kuna watu wawili waliokufa karibu naye. Nini kilitokea kwa Probo? Anawekwa mbali kwa miaka 35. Wakati Probo anatembea gerezani, kuna mtu yeyote aliyemsumbua mtu huyu? La. Kila mtu alijua yeye ni nani, alifanya nini, na walijua angeweza kufanya. Ni Bwana Probo. Kwa hivyo hata hivyo mtu huyu anatisha sana, yeye ni mtu wa zamani wa baiskeli. Alikuwa katika darasa langu la Agano la Kale na nilikuwa nikifundisha Agano la Kale usiku, ningefundisha wakati wa mchana chuoni na kwenda huko usiku. Ninatazama Probo na hakuchukua noti hata moja darasani. Hakuwa muumini na kwa hivyo angeuliza maswali haya yote akijaribu kuharibu Biblia. Tuliingia ndani yake na yote yalikuwa mazuri. Nilimtazama Probo na hakuchukua dokezo darasani na nikasema, "mtihani huu wa kwanza nitampigilia msumari yule jamaa. Atalipa kwa kutochukua dokezo hata hakuwa makini." Alichukua mtihani; Alipata 98 kwenye mtihani wa kwanza. Kwa hivyo nilikuja kwake tu na nikasema Probo kuna mpango gani? Hukuchukua kumbuka, ulipataje 98 kwenye mtihani huo? Inabadilika kuwa alifunzwa, alikuwa na sikio la picha. Chochote nilichosema angeweza kunukuu tena, angeweza kunukuu kile nilichosema wakati sikuweza hata kukumbuka kile nilichosema. Angeweza kunukuu neno kwa neno. Kweli, tulifika kwenye kifungu juu ya mabinti kulewa baba yao na kufanya mapenzi na baba yao. Probo anainua mkono wake huko nyuma, Probo mzee wa jogoo, na anasema, "Uhh profesa, unapokuwa umelewa hivyo huwezi kufanya ngono kama hiyo." "Hii inaonyesha tu kosa katika Biblia. Namaanisha ni wazi hiyo haiwezi kuwa sawa, hiyo haifanyiki hivyo." Nimesimama pale nikifikiria, samahani lakini ukweli wa kweli ni kwamba sijawahi kulewa. Nilikuwa nikifikiria "Ng'ombe mtakatifu, Hildebrandt amekupata juu ya hii, namaanisha huwezi kufanya nini wakati umelewa. Sijui? Na kwa hivyo unabishana vipi na uzoefu wa mtu huyu?" Kwa hivyo ninafikiria sababu hizi zote kichwani mwangu, kichwa changu kinarudi na kurudi, kwa kawaida nina jibu zuri la mjeledi. Sasa nimepigwa na

butwaa kabisa. Ni mtu huyu ananiambia kutokana na uzoefu, nifanye nini? Kwa bahati nzuri kwangu, kwa majaliwa kwangu, mzee Robert alikuwa mbele. Alikuwa mzee Mweusi, ameketi mbele. Anageuka, anamtazama Probo moja kwa moja usoni na anasema, "Probo hiyo sio sawa," anasema, "Nimefanya hivyo!" Nilisema "Sawa, sawa." Wakati fulani kabla ya kozi kumalizika, ikiwa nitasahau na mtu atanifanya nirudi Probo, kuna mwisho mzuri wa hadithi hiyo. Kwa hivyo Moabu na Amoni ni vikundi viwili muhimu vya makabila tutakavyoona baadaye kutoka kwa Lutu.

N. Yakobo anarudi Betheli [68:51-71:09]

Sasa, Yakobo anarudi Betheli, nini kinatokea hapa? Katika sura ya 35 anaporudi Betheli, hii ni miaka 20 baadaye. Kwanza kabisa, anaondoa miungu yake ya kigeni. Hiyo inakuambia nini kuhusu Yakobo? Yakobo anaondoa miungu yake ya kigeni. Je, Yakobo alikuwa mwabudu sanamu? Je, aliabudu miungu mingine? Kwa hivyo nadhani yangu ni kwamba Yakobo anafanya hivi: "Kweli, Yehova ni Mungu wangu, unamjua Mungu wa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo. Unajua Yehova ni Mungu wangu, lakini ninapenda miungu hii mingine pia kwa sababu huwezi kamwe kuwa na miungu mingi. Unajua, unaweza kuhitaji ulinzi wa ziada." Kwa hivyo nadhani ulichonacho hapa ni Yehova pamoja na miungu hii mingine (henotheism). Anasema Jacob anazitumia kwa ulinzi. Ni kama faida iliyoongezwa. Yakobo anaondoa miungu yake ya kigeni. Sasa amerudi Betheli na lazima akabiliane na Mungu wa kweli, kwa hivyo katika sura ya 35, anajiondoa miungu yake ya kipagani. Kisha Mungu anakuja na kusesitiza kwamba jina lake litabadilishwa kutoka Yakobo kuwa Israeli. Kwa hivyo kuna marudio ya mabadiliko haya ya jina kuwa "yeye anayepambana na Mungu." Jina lake "Israeli" linarudiwa hapo. Basi ungetarajia nini kurudiwa tena? Anaporudi kwa Mungu huko Betheli, Mungu anarudia agano kwake pia. Agano ni nini? Agano ni ahadi ya nchi, mbegu inapaswa kuzidishwa na kwamba atakuwa baraka kwa mataifa yote. Kwa hivyo agano linarudiwa kwa Yakobo sasa anaporudi Betheli. Betheli baadaye katika historia ya Israeli itakuwa mahali pa ibada ya sanamu. Itakuwa mahali

ambapo Israeli itamwacha Mungu na inafurahisha jinsi jina la Betheli linavyochukuliwa na kuingia katika ibada ya sanamu. Baadaye tutaona kwamba Yerusalemu inapochukua hatua kuu. Rachel anakufa, tulizungumza juu ya hilo. Raheli anakufa baada ya kuondoka Betheli. Raheli anakufa nje ya Bethlehemu akielekea kumwona baba yake Isaka. Raheli anakufa akiwa na Benyamini. Tulisema hiyo ilirudiwa wakati wa kuzaliwa kwa Yesu wakati wa mauaji ya watoto wachanga, na pia katika Yeremia juu ya uhamisho wa Babeli. Kwa hivyo kifo cha Raheli kinarudiwa katika Yeremia uhamishoni na kisha hadi kwa Yesu katika mauaji ya watoto wachanga. Kwa hivyo Betheli itakuwa mahali pazuri. Betheli itakuwa mahali pa kidini kwa Israeli. Hapa ni mahali ambapo wanakutana na Mungu huko Betheli - "nyumba ya Mungu."

O. Yakobo na makabila 12 ya Israeli [71:10-73:45]

Sasa, kwanza kabisa, sitaki ujifunze makabila yote 12 ya Israeli. Nataka ujue nne kati yao. Utaona moja kwa moja ni zipi ninataka ujue. Watakuwa katika manjano. Kwanza kabisa, unayo, wacha niwaweke wote hapa. Leah ana idadi kubwa ya watoto. Reubeni ndiye mzaliwa wa kwanza, lakini kuna wawili nataka ujue. Wa kwanza ni Lawi. Kwa nini Lawi ni muhimu? Lawi anakuwa makuhani. Musa na Haruni wanatoka katika kabila la Lawi na wazao wa Haruni watakuwa makuhani. Kwa hivyo makuhani na Walawi watatoka katika kabila la Lawi. Watakuwa aina ya kabila takatifu lililopewa kubeba hema na kutumikia mbele za Bwana. Pia kutakuwa na miji ya Walawi baadaye. Lawi ni kabila muhimu sana.

Kabila lingine kutoka kwa Lea ambalo ni muhimu ni Yuda. Sasa kwa nini Yuda ni muhimu? Nani atatoka Yuda? Yesu atatoka hapo, lakini mbele ya Yesu, nani? Daudi. Wafalme wa Israeli, Daudi, Sulemani, Rehoboamu, Hezekia, Yosia, wafalme wote wa ufalme wa kusini watatoka Yuda. Kwa hivyo Yuda atawapa wafalme kama Lawi atakavyowapa makuhani. Sasa na Rachel, unahitaji kujua watoto wote wa Rachel. Mzaliwa wake wa kwanza alikuwa Yusufu. Joseph atakuwa mhusika muhimu sana katika Mwanzo. Mwanawe mwingine ni Benyamini. Kwa nini Benjamin ni muhimu? Mfalme wa kwanza wa Israeli

atatoka katika kabila la Benyamini. Jina lake litakuwa Sauli, lakini ninaposema Sauli, ni nani unayemjua katika Agano Jipya anayeitwa Sauli? Paulo. Nadhani Paulo anatoka katika kabila gani? Yeye pia anatoka kabila la Benyamini. Je, Paulo mtume labda aliitwa Sauli baada ya mfalme Sauli kutoka kabila la Benyamini? Ndiyo. Kwa hivyo hao ndio wanne ninaotaka ujue: Lawi, Yuda, Yusufu na Benyamini. Baadaye kabila la Yusufu litagawanyika, Yusufu atakuwa makabila ya kaskazini na Yuda itakuwa kabila la kusini. Nchi itagawanyika kaskazini na kusini. Joseph atakuwa kaskazini; Yuda itakuwa kusini. Yusufu kwa kweli atagawanyika katika Efraimu na Manase watoto wake wawili ambao wanapata urithi na makabila mengine. Efraimu itakuwa kabila kubwa katika ufalme wa kaskazini na Yuda itakuwa ufalme wa kusini, baadaye. Kwa hivyo hayo ni makabila 12 ya Israeli na hayo manne ni muhimu sana.

P. Ubakaji wa Dina [73:46-77:14]

Utakumbuka kuna msichana mmoja huko juu, jina lake ni Dina. Kwa nini Wakristo wanaruka sura ya 34 na 38. Nataka tu kupitia hadithi na kuona ikiwa umewahi kusikia mahubiri yakihubiriwa juu ya haya. Kwa nini Wakristo wanaruka haya? Sura ya 34, kwanza kabisa, ni ubakaji wa Dina. Sasa "Dina binti ya Lea alikuwa amemzaliwa na Yakobo, akatoka kwenda kuwatembelea wanawake wa nchi. Na wakati Shekemu mwana wa Hamori (ninamwita Punda kwa sababu ndivyo jina lake linamaanisha "punda-mtu") anatoka na kukutana na Shekemu mwana wa Punda-mtu mtawala wa eneo hilo alipomwona, akamchukua na akamdhulumu" hiyo ni njia nyingine ya kusema nini? Alimbaka. Kwa hivyo Dina anabakwa, sasa kwa nini mtu huyu Shekemu ni mjinga sana? Je, unasumbua na msichana ambaye ana kaka 12? La. Huo ni ujinga sana. Lakini baada ya kumkiuka sasa nini kinatokea? Yakobo aliposikia kwamba binti yake Dina alikuwa amevunjwa wanawe walikuwa shambani. Kwa hivyo Yakobo, kwa hasira na hasira, akachukua upanga wake, akatoka huko na kumfuata. Je, ndivyo Yakobo alivyofanya? Je, Yakobo ni mtu wa mtu au ni nini? Alipaswa kufanya nini kama

baba? Alipaswa kuwa huko nje kwanza? Jacob anafanya nini? Inasema, "Yakobo alinyamaza mpaka wao [ndugu] waliporudi nyumbani." Je, hiyo inanisumbua kuhusu Jacob? Jamaa huyu wa Jacob, nina shida kubwa naye. Sasa, ndugu watakapofika nyumbani, kutakuwa na shida sasa? Ndugu 12 wanakuja na inasema, "ndugu walijawa na huzuni kwa dada yao, na ghadhabu." Huzuni na hasira, ni mchanganyiko mbaya? Kwa hivyo ndugu 12 wanatoka nje, sasa nini kinatokea? Jacob anajaribu kuweka amani kidogo, na wacha nisimulie hadithi hiyo. Kwa hivyo anaenda kwa Shekemu na Hamori na wanasema, "Mwanangu Shekemu amempenda Dina, anataka kumuoa." Na Jacob anasema, "Sawa. Lakini unaona sisi ni Wayahudi na sisi ni wa tohara na nyinyi sio wa tohara. Wewe hujatahiriwa. Kwa hivyo unahitaji kurudi nyuma na kuwaambia watu wako kwamba wote wanahitaji kutahiriwa." Kwa njia, Je, Hamori na Shekemu wanarudi nyuma na kushawishi mji mzima kutahiriwa? Je, hilo ni jambo kubwa? Ndiyo. Wanasema, "Tunaweza kuoana na hawa watu. Tunaweza kufanya biashara nao na wanaweza kufanya biashara nasi. Tutaoa watoto wao na wataoa watoto wetu. Tutafunga ndoa nao." Kwa hivyo wanakubali, "wacha tutahiriwe." Kwa hivyo wanaushawishi mji mzima kutahiriwa. Unakumbuka hadithi iliyobaki. Kwa njia, inachukua ndugu wote 12? La. Ndugu wawili tu wanaingia, Lawi na Simeoni, wale ndugu wawili wanaingia na kuchukua mji mzima. Ndugu wawili tu na inasema siku ya tatu walipokuwa bado, nadhani maandishi hapa yanasema, "katika maumivu." Ni wazi kuwa hawana msaada na sipaswi kucheka. Sio nzuri, kwa maneno mengine, hii ni kitu kilichotokea ambacho kinachafua tohara. Hili ni jambo baya. Kwa hivyo hata hivyo hii ndio hadithi ya Dina. Sasa kwa nini hadithi hiyo iko katika Biblia? Kuna mtu yeyote aliyewahi kusikia mahubiri juu ya hilo? Sawa, tuna moja hapa, hiyo inavutia.

Q. Yuda na Tamari (Mwa. 38) [77:15-81:50]

Sasa nenda kwenye hadithi ya Yuda na Tamari. Hiyo ni katika sura ya 38. Acha nisimulie hadithi hii haraka hapa. Kwanza kabisa, historia ya hadithi: Yuda alikuwa ameo mwanaamke Mkanaani, hiyo ni nzuri au mbaya? Hiyo ni mbaya.

Mwanawe Uri alikuwa amemchukua mwanamke huyu Tamari, ambaye pia alikuwa Mkanaani, na kumuoa. Nini kilitokea kwako? Uri mwana wa Yuda anaoa Tamari, na mwanawe anakufa. Sasa, mtoto wa pili anatakiwa kufanya nini wakati mtoto mkubwa amekufa? Lazima aolewe na mke na awe na mtoto kwa kaka yake. Kwa maneno mengine, wao sio watoto wake atazaa watoto kwa kaka yake, kwa heshima ya kaka yake. Wanaiita ndoa ya Walawi na ilikuwa sehemu ya utamaduni wakati huo. Nini kinatokea kwa mwana wa pili, Onani? Anamuoia lakini katika harakati za kufanya mapenzi naye kwa makusudi anamwaga mbegu chini. Mungu anadukuliwa sana kwa Onani, Mungu anamtoa nje. Kwa hivyo sasa Tamari wako aliyeolewa, amekufa, mtoto wa pili aliolewa na Tamari, na sasa amekufa; Una mtoto wako wa tatu, utampa mwanamke huyu mtoto wako wa tatu? Kila mtu mwanamke anayegusa anakufa. Sasa hii ni mbaya. Kwa hivyo Yuda anasema, "Mwanangu bado hajawa tayari." Tamari anaona kinachoendelea. Kwa hivyo Tamari anavaa mavazi ya kahaba. Yuda, na lazima ujue maandishi; Mke wa Yuda alikuwa amekufa, hiyo ni muhimu. Mke wa Yuda amekufa. Kwa hivyo Yuda, baba, hana mke sasa, yuko barabarani akisafiri na anakuja na huyu hapa Tamari amepambwa kama kahaba aliyefunikwa kwa hivyo hajui ni nani. Anasema, "Hei, unataka nini mtu mkubwa." "Ni kiasi gani?" Na anasema, "Je, unachukua Visa au MasterCard?" Na anasema, "Kweli, nina moja. Nitaweza kukuambia huna mabadiliko, kwa hivyo ninachotaka kutoka kwako ni pete yako ya saini. Sasa, kwa njia, kwa nini pete hiyo ya saini ni muhimu? Je, hiyo ni pete ya saini ya Yuda? Hiyo ndio anashikilia kwenye matope ambayo inaonyesha kuwa ni yeye. Au kama mke wangu angesema, "ni yeye." "Kwa hivyo nataka wafanyikazi wako na pete yako halafu unaweza kwenda kuchukua mbuzi na unirudishe." Kwa hivyo anaingia ndani yake, na anapata mimba. Anapoenda kumtuma mbuzi kama malipo, anatoweka na anasema, "Sawa, amekwenda." Sasa baadaye kidogo, Tamari amepatikana kuwa mjamzito. "Binti-mkwe wangu ni mjamzito, mtoe nje, anapaswa kuchomwa moto kwa kunajisi familia yetu hivyo." Kisha Tamari anatoka na kusema, "Hei, Yuda, unakumbuka haya?" Na ni, "Um, um, um, oh,

vizuri," na Yuda amekamatwa. Unasema, "hadithi hii iko katika Biblia?"

Namaanisha hii ndio ilitokea. Iko katika Biblia. Sasa Biblia inaidhinisha hadithi hii au inaelezea tu kile kilichotokea? Inatuambia kile kilichotokea (maelezo sio maagizo). Kwa njia, Yuda ni kabila kubwa la Israeli? Yuda ni Daudi. Kwa kweli Tamari, iko katika nasaba ya Yesu Kristo. Katika Mathayo sura ya 1, nadhani ni nani anayejitokeza? Tamari. Katika nasaba ya Yesu Kristo, unaweza kuamini kuwa ina historia yake katika hadithi hii. Sasa unasema, "Sawa, Hildebrandt, nini kinaendelea? Kwa nini hadithi hizi mbili ziko katika Biblia?"

Nina pendekezo na kile nitakachopendekeza kwako ni kwamba kile ulicho nacho hapa ni kuondolewa kwa ndugu wakubwa. Ndugu wakubwa ni akina nani? Katika hadithi ya kwanza hapa ni nani anayeondolewa? Lawi na Simeoni, unasema Reubeni ndiye mzee zaidi ndiyo—vizuri, Reubeni alilala na suria wa baba yake kwa hivyo yuko nje ya picha pia. Kwa hivyo Reubeni amekwenda, Lawi na Simeoni wamekwenda, hapa Yuda ameondoka pia. Nadhani inawaondoa ndugu wakubwa. Inaonyesha ufisadi wa ndugu wakubwa kwa sababu lengo litahamia kwa nani? Mwishoni mwa kitabu cha Mwanzo lengo litaondoka kutoka kwa ndugu wakubwa kwa nani? Joseph. Joseph atakuwa vito. Joseph na Danieli ni washindi wako wawili wakuu katika Agano la Kale. Kwa hivyo nadhani maandishi yanatumia hii kama mbinu ya fasihi kukuondoa kutoka kwa ndugu wakubwa ili kuzingatia Joseph na nadhani ndivyo vinavyoendelea hapa.

R. Simulizi la Joseph [81:51-84:01]

Sasa nataka kugonga simulizi la Joseph, hii itakuwa haraka. Ninataka kulinganisha Yakobo na Yusufu. Yakobo na Yusufu katika kitabu cha Mwanzo wanalinganishwa. Wawili hao walikuwa wahusika tofauti sana lakini bado wana maisha sawa. Kwa mfano, katika hadithi ya Yakobo na hadithi ya Yusufu una ukuu wa kaka mdogo. Yakobo ni kaka mdogo, Esau ndiye kaka mkubwa. Yakobo ndiye mkuu. Joseph ni kaka mdogo, ndugu wakubwa wote ni wafisadi, Joseph ndiye mshindi. Kwa hivyo kuna ukuu wa kaka mdogo. Katika hadithi ya Yakobo na hadithi ya Yusufu unapata ugomvi na udanganyifu katika familia. Kwa njia,

unaweza kuona udanganyifu katika jina "Yakobo." Unaweza kuona ugomvi kwa jina "Israeli." Unakumbuka nilipoanza Jacob ni ugomvi na udanganyifu? Hayo ni majina mawili ya Yakobo: Yakobo na Israeli. Kimsingi, upendeleo wa wazazi husababisha ushindani wa ndugu. Je, Yakobo alimpendelea Yusufu kuliko watoto wengine? Je, unakumbuka kanzu ya rangi nyingi? Kwa hivyo Jacob alimpendelea na wakati wowote unapokuwa na upendeleo wa wazazi inasababisha ndugu na dada kuiondoa? Kwa hivyo, upendeleo wa wazazi husababisha ushindani wa ndugu na ugomvi katika familia. Katika visa vyote viwili mdogo ambaye alikuwa maalum alitenganishwa na familia yake kwa miaka 20. Yakobo ametenganishwa na familia yake huko Harani. Yusufu ametenganishwa na familia yake huko Misri. Kisha, Yakobo na Yusufu wanafanikiwa katika nchi ya kigeni. Yusufu atakuja kwa hivyo yuko chini ya Farao. Yakobo anapata utajiri wake wote kutoka kwa Labani. Kwa hivyo wote wawili wanafanikiwa katika nchi ya kigeni. Hatimaye, mwishowe hapa, wote wawili mwishoni mwa maisha yao wanaungana tena na ndugu zao waliotengana. Yakobo ameungana tena na Esau ingawa kuna matatizo fulani na hilo, na Yusufu anaungana tena na ndugu zake. Mwishowe, unakumbuka Joseph na ndugu hukutana pamoja. Kwa hivyo hadithi za Yakobo na Yusufu zinafanana kwa kiasi fulani katika jinsi hadithi inavyounda, ingawa ni wahusika wawili tofauti kabisa.

S. Joseph na Hekima [84:02-85:53]

Sasa mabadiliko mengine makubwa, nataka kulinganisha masimulizi ya Yusufu katika Mwanzo ili kuonyesha uhusiano na Yusufu na fasihi ya hekima kwa kufanya ulinganisho fulani. Ili kufanya hivyo, nataka kukuambia hadithi. "Hapo zamani za kale," unajua unapata hadithi unaposikia hivyo. "Hapo zamani za kale, kulikuwa na mtu wa hadhi ya juu sana ambaye alikuwa na shida na alipitia ufalme wake wote akitafuta ufalme huu. Nataka ufikirie hadithi, anapitia ufalme wake wote akijaribu kutafuta mtu wa kutatua shida na mwishowe anajaribu, na inafaa. Mtu wa hadhi ya chini, hutatua shida ya mfalme na amewekwa juu ya ufalme wote na wote wanaishi kwa furaha milele. Ninasimulia hadithi gani? Baadhi yenu

mnasema, "Cinderella." Hiyo ndiyo hadithi ya Cinderella. Nadhani baadhi yenu mlisema "Mwanamke mzuri." Hapana, hapana, kwa kweli nimekufa kuwa mzito hii ni hadithi ya "Pretty Woman" iliyojengwa juu ya hadithi ya Cinderella [Aladdin pia]? Unaelewa kuna fomu ya hadithi hii ambayo inafanana sana. Sasa ndivyo ulivyo navyo na hadithi ya Joseph pia? Mfalme alikuwa na shida hii, ana ndoto hizi na hakuna mtu anayeweza kulitatua. Hatimaye anashuka gerezani na kumkuta mtu huyu gerezani ambaye anaweza kutafsiri ndoto zake. Kisha anatafsiri ndoto za Farao kwa usahihi na nini kinatokea kwa mtu wa hadhi ya chini? Ameinuliwa kuwa mtu wa hadhi ya juu na wote wanaishi kwa furaha milele. Anafanya jambo la njaa na wanaenda miaka 7 bila chakula na ana chakula kwao na wako vizuri kwenda. Hiyo ni aina sawa ya muundo na hadithi ya Cinderella ambayo unayo katika hadithi ya Joseph ndio sababu hadithi ya Joseph ni nzuri sana, inafuata aina hiyo hiyo ya muundo wa hadithi.

T. Joseph, mke na hekima ya Potifari [85:54-89:19]

Sasa, je, Joseph anampinga yule mwanamke wa porini? Kumbuka mke wa Potifari anamfuata na kwa njia, ikiwa hiyo ilitokea mahali pengine popote katika Biblia kungekuwa na matokeo tofauti sana. Lakini Joseph ni mtu asiye na lawama. Hatumii faida ya Potifari. Hata katika unyofu wake anaishia jela? Ndio, kwa hivyo mtu huyu ni mzuri. Katika Mithali, je, baba wa methali anamwonya mwanawe asichanganye na wanawake wa porini kama hao? Ndiyo. Mithali sura ya 5 na 7 ni maonyo makubwa ya hekima juu ya wanawake wa porini. Joseph kweli anaiga hiyo. Je, watu wenye hekima ni wazuri katika kutafsiri ndoto? Danieli ni mtu mwenye hekima huko Mesopotamia na Danieli pia anatafsiri ndoto kwa Nebukadreza. Yusufu anatafsiri ndoto kwa Farao ndoto. Anachukuliwa kuwa mtu mwenye hekima na mtu mwenye hekima anajua kutafsiri ndoto - kwa hivyo miaka saba ya wingi na miaka saba ya njaa. Anaokoa wakati wa miaka saba ya wingi na kisha ana kwa miaka saba ya njaa. Alikuwa pamoja na mnyweshaji na mwokaji gerezani. Hapa kuna nyingine. Katika fasihi ya hekima ya Misri mtu mwenye

busara anaitwa mtu wa kimya. Sasa, kwa njia, huko Amerika mtu mwenye busara ni mtu kimya au mtu mwenye busara ndiye anayepiga kinywa chake kila wakati? Katika fasihi ya kale ya Misri, na ninazungumza kwa miaka 2000, mtu mwenye busara alichukuliwa kuwa mtu mkimya. Je, Yusufu alificha hisia zake kutoka kwa ndugu zake? Alipokutana na ndugu zake kwa mara ya kwanza, alificha hisia zake na alikuwa kimya? Anacheza jukumu hili la mjuzi huyu mwenye busara.

Anacheza nafasi ya mtu mkimya hapa. Ninaposema fasihi ya hekima, hofu ya Mungu ni mwanzo wa hekima na motif hii ya hofu ya Mungu kweli hutokea kwa Yusufu. Kisha mwishowe, na hii ndiyo ninayopenda zaidi. baba Yakobo anakufa, na sasa Yusufu amebaki na kaka zake 11. Ndugu zake 11 wanaogopa kufa. Wanaogopa nini? Joseph yuko katika nafasi ya nguvu, wako katika nafasi ya udhaifu. Ndugu wanakuja kwa Yusufu na kusema, "Yusufu usitue! Kwa kweli hatukukusudia kukuumiza miaka yote iliyopita." Joseph anasema nini? "Ulikusudia kunidhuru, lakini Mungu alikusudia kuwa mema." Hii ni mabadiliko! Je, Mungu hufanya mabadiliko? Anachukua kile kilicho kibaya na kukigeuza kuwa kizuri? Joseph anasema, "ulikusudia kunidhuru lakini Mungu alikusudia kuwa mema" na jambo lote limebadilika. Hii ni kazi ya ukombozi ya Mungu, anachukua kile kilicho kibaya na kukigeuza kuwa kitu cha ajabu. Anafanya hivyo na Joseph na anafanya hivyo kwa maisha yetu pia.

Tumemaliza na Mwanzo! Tutaanza na Kutoka wakati ujao. Tukutane Alhamisi.

Huyu ni Dk. Ted Hildebrandt anayefundisha Historia ya Agano la Kale, Fasihi na Theolojia, Mhadhara wa 10 juu ya kukamilika kwa hadithi za Yakobo pamoja na utangulizi na hitimisho la simulizi la Yusufu linalohitimisha kitabu cha Mwanzo.